

T.C.
TİCARET BAKANLIĞI
ESNAF, SANATKÂRLAR VE KOOPERATİFÇİLİK
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2019 YILI
PAMUK RAPORU

NİSAN 2020

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ.....	2
2.1 Dünya Pamuk Ekim Alanları.....	2
2.2 Dünya Pamuk Verimleri.....	2
2.3 Dünya Pamuk Üretimi.....	3
2.4 Dünya Pamuk Tüketimi.....	4
2.5 Türkiye Pamuk Üretimi Ve Tüketimi.....	4
2.5.1 Türkiye Ekim Alanları.....	4
2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu	7
3. PAMUK TİCARETİ	8
3.1 Dünya Pamuk İthalatı.....	8
3.2 Dünya Pamuk İhracatı	9
3.3 Türkiye Pamuk Dış Ticareti	9
4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU.....	12
5. PAMUK FİYATLARI	13
5.1 Maliyet Ve Üretici Fiyatları	13
5.2 Birliklerin Alım Fiyatları.....	14
5.3 Borsa Fiyatları	15
5.4 Dünyada ve Türkiye’de Pamuk Fiyatları	16
6. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	18
6.1 Dünyada Pamuk Destekleme Politikaları.....	18
6.2 TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	19
6.2.1 Bugüne Kadar Uygulanan Destekler	19
6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler	21
7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI	23
7.1 Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)	23
7.2 Dünya Ticaret Örgütü Politikaları.....	24
7.3 İyi Pamuk Uygulamaları (Better Cotton Initiative).....	25
8. TÜRKİYE’DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI	26
8.1 Pamukta Pazarlama	26
8.2 Tarım Satış Kooperatifleri Ve Birlikleri.....	26
8.3 Pamukta Lisanslı Depoculuk.....	28
9. TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ.....	29
10. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR	31
11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	32

1. GİRİŞ

Pamuk bitkisi, yaygın ve zorunlu kullanım alanıyla insanlık açısından, yarattığı katma değer ve istihdam olanaklarıyla da üretici ülkeler açısından büyük ekonomik öneme sahip bir üründür. Pamuk, işlenmesi açısından çırçır sanayisinin, lifi ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin, linteri ile de kağıt sanayisinin hammaddesi durumundadır. Petrole alternatif olarak pamuğun çekirdeğinden elde edilen yağ, giderek artan miktarda biodizel üretiminde de hammadde olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında nüfus artışı ve yaşam standardının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de artırmaktadır. Bu yönleriyle pamuğa olan ihtiyaç, tüm dünyada artış göstermekte ve geçtiğimiz dönemde hissedilen ekonomik kriz sebebiyle azalan üretim ve tüketim değerlerinin önümüzdeki dönemde artacağı beklenmektedir.

Dünyada az sayıda ülke ekolojisi pamuk tarımına elverişli olması nedeniyle, dünya üretiminin % 80'ine yakını Türkiye'nin de içinde bulunduğu az sayıda ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)'nin verilerine göre; 2019/20 sezonunda dünyada 33,7 milyon hektar alanda pamuk ekimi yapılmış ve bu ekimden yaklaşık 26 milyon ton lif pamuk elde edilmiştir.

Dünyada pamuk üretiminin en çok olduğu ülke uzun yıllardır Çin olurken son yıllardaki üretim artışıyla Hindistan Çin'i geride bırakmakta ya da bu iki ülke üretimde başa baş gitmektedir. 2019/20 sezonu tahminlerine göre dünyada en çok pamuk üreten ilk 5 ülke sırasıyla; Hindistan, Çin, ABD, Brezilya ve Pakistan olmuştur. Tüketimde ise ilk beş sırayı Çin, Hindistan, Pakistan, Türkiye ve Bangladeş almıştır.

2019/20 sezonunda pamuk üretiminde birim alandan elde edilen verimde ilk beş ülke; Avustralya, Çin, Brezilya, Meksika ve Türkiye olmuştur. Bu dönemde en çok pamuk ithalatı yapan ilk beş ülkenin; Çin, Bangladeş, Vietnam, Pakistan ve Türkiye olacağı, en çok ihracat yapan ilk beş ülkenin ise sırasıyla; ABD, Brezilya, Hindistan, Yunanistan ve Mali olarak tahmin edilmektedir.

Yine ICAC verilerine göre, 2019/20 sezonunda Türkiye, pamuk ekim alanı yönünden dünyada on birinci, birim alandan elde edilen lif pamuk verimi yönünden beşinci, pamuk üretim miktarı yönünden altıncı; pamuk tüketimi yönünden dördüncü, pamuk ithalatı yönünden beşinci ülke olmuştur.

2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ

2.1 Dünya Pamuk Ekim Alanları

Tablo 1: Dünya Pamuk Ekim Alanları (Bin Ha)

Sıra	Ülkeler	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/20*
1	Hindistan	11.638	10.845	12.235	12.600	12.700
2	ABD	3.291	3.848	4.492	4.130	4.177
3	Çin	3.793	3.100	3.350	3.367	3.300
4	Pakistan	2.670	2.496	2.665	2.325	2.631
6	Brezilya	1.007	939	1.175	1.618	1.662
5	Özbekistan	1.272	1.250	1.208	900	900
8	Mali	573	656	704	698	782
7	Burkina Faso	631	740	879	646	735
9	Benin	372	418	530	656	700
10	Türkmenistan	534	545	545	534	545
11	Türkiye	440	420	462	520	520
	Diğer	4.942	4.610	4.950	4.992	5.100
	Toplam	31.163	29.867	33.195	32.986	33.752

Kaynak: ICAC Cotton This Month - Mart 2020 (*) Tahmin

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) verilerine göre; 2019/20 üretim döneminde dünyada 33,7 milyon hektar alanda pamuk üretimi yapılmış ve bu ekimin % 37'si Hindistan'da gerçekleştirilmiştir. Ekim alanlarının genişliğinde Hindistan'ı, ABD, Çin, Pakistan ve Brezilya izlemiştir. Son yıllarda Afrika ülkelerinde pamuk ekim alanlarının genişlemesi sonucu Türkiye, son yıllarda ekim alanlarında görülen artışa rağmen dünya pamuk ekim alanı açısından 11'inci sırada yer almıştır.

2.2 Dünya Pamuk Verimleri

Tablo 2: Dünya Lif Pamuk Verimleri (Kg/Ha)*

Sıra	Ülkeler	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/19	2019/20**
1	Avustralya	2.196	1.598	2.088	2.071	2.231
2	Çin	1.427	1.581	1.758	1.764	1.758
3	Brezilya	1.506	1.629	1.707	1.640	1.718
4	Meksika	1.449	1.575	1.580	1.587	1.644
5	Türkiye	1.475	1.674	1.714	1.944	1.567
6	Yunanistan	997	1.009	906	1.132	1.268
7	ABD	963	972	1.014	964	1.032
8	Arjantin	575	727	688	773	737
9	Sudan	600	561	444	578	722
10	Özbekistan	641	631	662	712	712

	Dünya Ortalaması	700	772	805	778	767

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 -

(*) 100 bin tonun üzerinde üretimi olan ülkeler dikkate alınmıştır - (**) Tahmin

Tablo 2’de görüldüğü üzere dünya lif pamuk veriminin en yüksek olduğu ülke Avustralya’dır. ICAC verilerine göre, son yıllarda verimde ciddi artışlar sağlayan Türkiye’de 2019/20 sezonunda yaklaşık % 20 verim azalışı öngörülmekte olup Türkiye bu verim düzeyiyle dünyada 5. sıraya gerilemektedir. Yine de ülkemiz verimi dünya ortalamasının oldukça üzerindedir.

Dünyanın en büyük pamuk üreticilerinden olan Hindistan ile pamuk ekim alanları genişlemekte olan Afrika ülkeleri dünya ortalama verim düzeyinin altında bir verimle üretim yapmaktadırlar. Bu ülkelerin verim düzeylerinde yaşanacak artış dünya pamuk üretiminde de önemli artışların yaşanmasına neden olacaktır.

2.3 Dünya Pamuk Üretimi

Tablo 3: Dünya Lif Pamuk Üretimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/19	2019/20*
1	Hindistan	5.746	5.865	6.350	5.350	6.000
2	Çin	5.200	4.900	5.890	6.040	5.800
3	ABD	2.826	3.738	4.560	4.000	4.310
4	Brezilya	1.289	1.530	2.010	2.730	2.850
5	Pakistan	1.537	1.663	1.800	1.670	1.320
6	Türkiye	640	703	792	977	815
7	Özbekistan	832	789	800	640	640
8	Meksika	188	164	335	414	369
9	Arjantin	214	180	226	257	358
10	Türkmenistan	300	296	304	300	307
	Diğer	3.004	3.247	3.609	3.308	3.160
	Toplam	21.476	23.075	26.676	25.686	25.929

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 (*) Tahmin

Tablo 3’te görüldüğü gibi 2019/20 sezonunda dünya lif pamuk üretiminin bir önceki yıla göre hafif artarak (%1) yaklaşık 26 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Dünyada pamuk üretiminde son yıllarda Çin’i geride bırakan Hindistan bu sezon yine dünya üretiminin yaklaşık %23’ünü karşılayarak üretimde 1. sırada yer almıştır. Bu ülkeyi Çin, ABD ve Brezilya izlemektedir. Öte yandan 2019/20 sezonunda ülkemiz lif pamuk üretimi bir önceki sezona göre

%16 azalışla 815 bin ton olarak tahmin edilmekte olup bu rakamla Türkiye bir önceki sezonda olduğu gibi dünya pamuk üretiminde 6. sırayı korumaktadır.¹

2.4 Dünya Pamuk Tüketimi

Tablo 4: Dünya Lif Pamuk Tüketimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/19	2019/20*
1	Çin	7.600	8.000	8.500	8.250	7.730
2	Hindistan	5.296	5.148	5.423	5.400	5.535
3	Pakistan	2.147	2.147	2.346	2.350	2.360
4	Türkiye	1.500	1.455	1.481	1.555	1.633
5	Bangladeş	1.316	1.455	1.660	1.579	1.600
6	Vietnam	1.007	1.168	1.506	1.506	1.530
7	Brezilya	660	690	680	730	730
8	Endonezya	760	700	778	700	707
9	ABD	751	708	770	644	670
10	Özbekistan	345	371	464	630	641
	Diğer	2.755	2.655	2.732	2.674	3.880
	Toplam	24.137	24.497	26.340	26.018	25.810

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 (*) Tahmin

Tablo 4 incelendiğinde dünyada en çok pamuk tüketen ülkelerin yine en çok üretim yapan ülkeler olduğu görülmektedir. Son 5 dönemde dünya pamuk tüketimi 24-26 milyon ton seviyelerinde seyretmiş olup 2019/20 sezonunda tüketimin 25,8 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmektedir. Dünya pamuk tüketiminden en büyük payı 7,7 milyon ton ile (% 30 pay) Çin almaktadır. Bu ülkeyi Hindistan ve Pakistan izlemektedir.

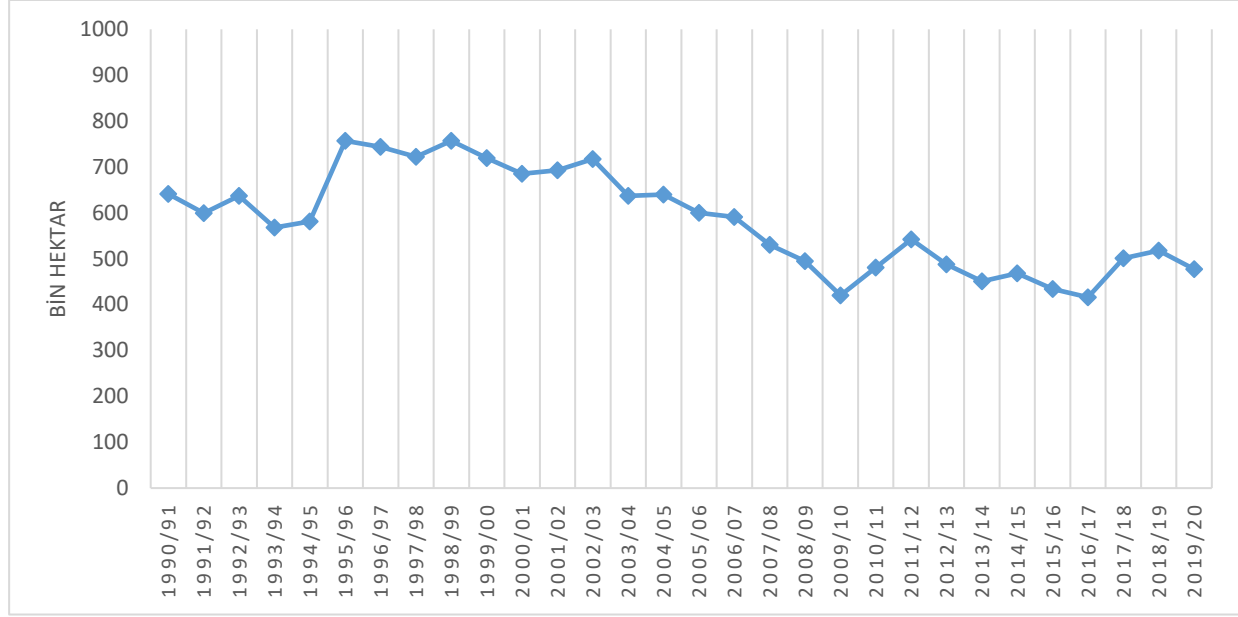
ICAC verilerine göre 2019/20 sezonunda Türkiye pamuk tüketiminin bir önceki yıla göre %5 artışla 1,6 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamla Türkiye dünya pamuk tüketiminde 4. sıraya yükselmiştir.

2.5 Türkiye Pamuk Üretimi Ve Tüketimi

2.5.1 Türkiye Ekim Alanları

Ülkemizde pamuk üretim maliyetlerinin fazla olması, pamuk üretimi yapılan özellikle Ege ve Çukurova bölgelerinde üreticinin üretim yapabileceği alternatif ürün çeşitliliğinin fazla olması ve ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar gibi faktörlerin sonucunda pamuk ekim alanları zaman içerisinde daralmıştır.

¹ Türkiye üretimine ilişkin ICAC verileri TÜİK verilerinden farklılık göstermekte olup, TÜİK verilerine göre ülkemiz üretiminin yıllar içindeki seyri raporun devamında, "Türkiye'de Pamuk Üretim ve Tüketimi" adlı başlık altında incelenmiştir.

Grafik 1: Pamuk Ekim Alanlarının Seyri (Bin Hektar)

Kaynak: ICAC & TÜİK

Grafik 1’de son 30 yıllık süreçte ülkemizde pamuk ekim alanlarının seyri görülmektedir. Ülkemizde pamuk ekim alanları 1995/96 ile 1998/99 dönemlerinde 757 bin hektar ile zirve yapmış ancak 2000’li yıllarla birlikte hızlı bir gerileme sürecine girmiştir. Dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüş ve dalgalanmaların yaşandığı 2009/10 döneminde ekim alanları 420 bin hektara kadar düşmüştür. Pamuk fiyatlarında ve desteklerde yaşanan olumlu gelişmeler neticesinde 2016/17 ürün sezonundan bu yana son Türkiye’de pamuk ekim alanları yeniden artan bir seyir izlemekle birlikte TÜİK verilerine göre içinde bulunduğumuz 2019/20 sezonunda pamuk ekim alanları bir önceki yıla göre % 8 gerileyerek 477 bin hektar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Bölgeler İtibariyle Türkiye Pamuk Ekim Alanları (Bin Dekar)

YIL	G.DOĞU ANADOLU	EGE	ÇUKUROVA	ANTALYA	TOPLAM
1995	2.042	2.499	2.725	300	7.566
2000	3.168	2.017	1.230	126	6.541
2005	2.950	1.378	1.086	54	5.468
2010	2.878	826	1.061	41	4.806
2015	2.645	917	716	62	4.340
2019	2.889	884	952	40	4.778
1995-2019	41%	-65%	-65%	-87%	-37%
Değişim (%)					

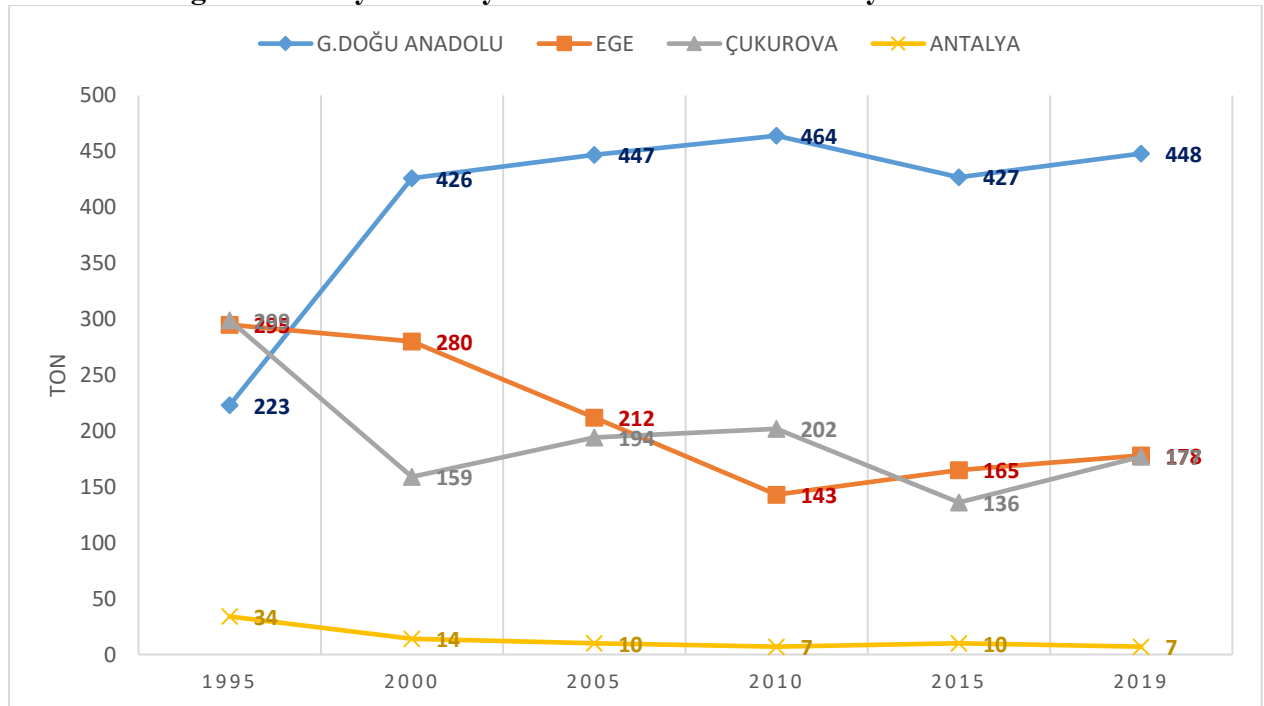
Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Türkiye’de pamuk tarımının tamamına yakını Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Çukurova ve Antalya yörelerinde yapılmaktadır. Tablo 5 bölgelere göre ekim alanlarında 1995-yılından günümüze 5 yıllık değişimleri yansıtmaktadır. TÜİK verilerine göre 2019 yılında 1995 yılına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde pamuk ekim alanları % 41 oranında genişlerken, Ege’de % 65, Çukurova’da % 65, Antalya’da % 87 daralmıştır. Bu süreçte ekim alanlarındaki toplam daralma ise % 37 olmuştur. Özellikle Ege ve Çukurova’daki gerileme sadece oransal olarak değil hektar bazında da ciddi rakamlara karşılık gelmektedir.

TÜİK verilerine göre 2019 yılında 477 bin hektar alanda pamuk tarımı yapılmıştır. Ekim alanlarının genişliği bakımından ilk sırayı Güneydoğu Anadolu Bölgesi almaktadır. 2019 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tüm ekim alanları içerisindeki payı % 60 olurken Ege Bölgesinin payı % 19, Çukurova yöresinin % 20, Antalya yöresinin % 1 olmuştur.

Bölgeler itibarıyla üretim miktarları ise Grafik 2’de yer almaktadır. 1995-2018 arası dönemde üretimde, ekim alanlarına paralel bir seyir görülmektedir. 1995’ten günümüze Güney Doğu Anadolu Bölgesinde pamuk üretimi % 147 artarken, Ege’de % 31, Çukurova’da %30, Antalya’da % 74 azalmıştır.

Grafik 2: Bölgeler İtibarıyla Türkiye Lif Pamuk Üretim Seyri

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre 2019 yılında ülkemizde üretilen pamuğun % 55’i Güneydoğu Anadolu bölgesinde, % 22’si Ege Bölgesinde, yine % 22’si Çukurova yöresinde ve % 1’i Antalya yöresinde üretilmiştir.

2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu

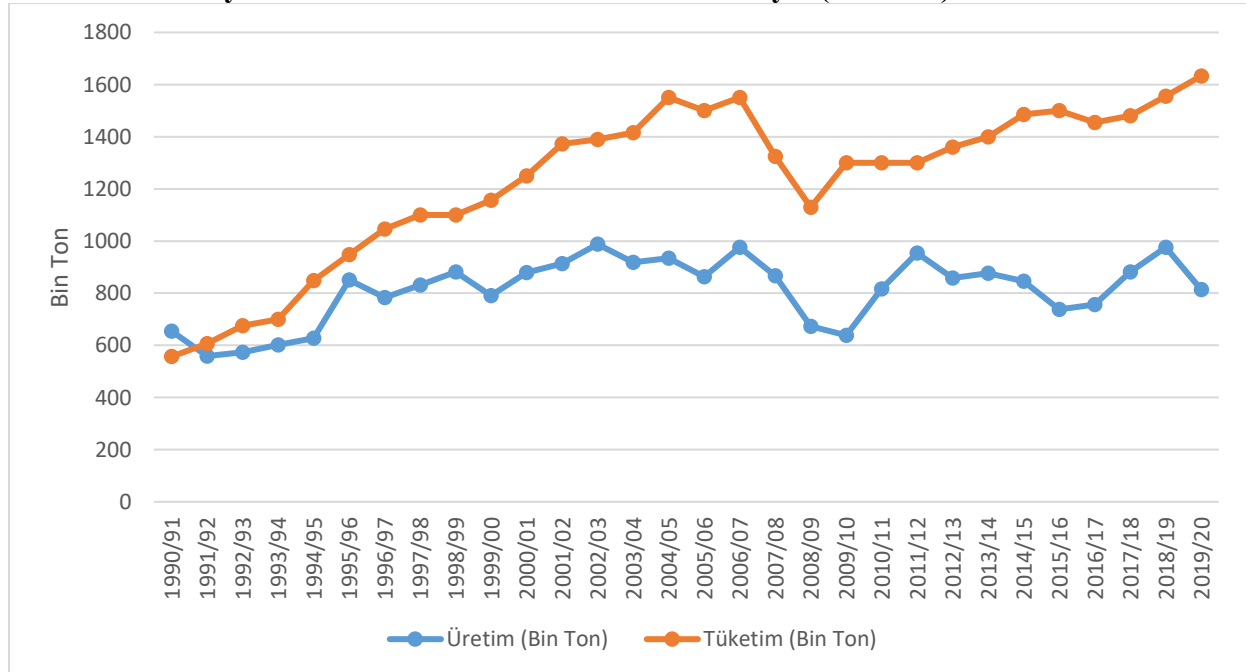
Tablo 6: Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketim Durumu (Bin Ton)

SEZON	ÜRETİM (KÜTLÜ)	ÜRETİM	TÜKETİM**	FARK	Üretim Tüketimi Karşılama Oranı (%)
		(LİF)	(LİF)	(LİF)	
2015/16	2.050	738	1.500	-762	49%
2016/17	2.100	756	1.455	-699	52%
2017/18	2.450	882	1.481	-599	60%
2018/19	2.570	976	1.555	-579	63%
2019/20 (*)	2.200	814	1.633	-819	50%
<i>Ortalama</i>	<i>2.274</i>	<i>833</i>	<i>1.525</i>	<i>-692</i>	<i>55%</i>

Kaynak: TÜİK, (*) Tahmin – (**) ICAC verisi

TÜİK verilerine göre 2019/20 sezonunda ülkemizde 2,2 milyon ton kütlü pamuk üretimi yapıldığı, bu miktarın karşılığı lif pamuk miktarının ise 814 bin ton olduğu tahmin edilmektedir. 2018/19 sezonunda üretimin tüketim karşılama oranı % 63'e yükselirken 2019/20 sezonunda % 50'ye gerilemiştir.

Grafik 3: Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketiminin Seyri (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK & ICAC

Grafik 3'te 30 yıllık bir seride Türkiye lif pamuk üretim ve tüketiminin seyri görülmektedir. İncelenen dönemde Türkiye'de pamuk üretim ve tüketiminin, 1990'lı yıllarının ortalarına kadar birbirine yakın bir seviyede artış seyri gösterdiği, 1991/92 sezonundan itibaren pamuk tüketiminin üretimi aşmaya başladığı ve 1995/96 dönemiyle birlikte ise üretim ve tüketim makasının açılmaya başladığı görülmektedir. 2002/03 döneminden sonra pamuk üretimi genel

itibariyle azalan bir seyir izlemiş, özellikle 2008, 2009 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizin pamuk fiyatları üzerindeki olumsuz etkisi, ülke üretiminde keskin bir düşüşe neden olmuş, kriz döneminin ardından üretim 2011/12 sezonunda kriz öncesi seviyeye ulaşmış ancak 2016/17 sezonuna kadar azalan bir seyir izlemiştir. Öte yandan ülkemiz açısından pamuk fiyatlarında yaşanan artış ve destekleme politikalarının da etkisiyle pamuk üretimi art arda 3 sezon artış göstermiş ancak 2019/20 sezonunda özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde önemli üretim merkezlerinde yaşanan ciddi verim kaybı nedeniyle üretimde % 16 azalış yaşanmıştır. Tüketim ise son 30 yıldaki en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 1, 2 ve 3 birlikte değerlendirildiğinde, özellikle Ege ve Çukurova olmak üzere ülkemizde pamuk ekim alanlarında 1990'lı yılların sonundan itibaren yaşanan ciddi gerilemeye rağmen üretimin aynı oranda düşmemesi, Türkiye pamuk tarımında yaşanan büyük verim artışı ile açıklanabilmektedir. Buradan hareketle ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,5 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir.

Öte yandan Grafik 3'te Türkiye'nin pamuk tüketiminin küresel ekonomik kriz dönemine kadar, tekstil sektörünün genişlemesine bağlı olarak sürekli artış gösterdiği, ilgili dönemdeki keskin düşüşün ardından tüketimin artış seyrine devam ettiği görülmektedir.

3. PAMUK TİCARETİ

3.1 Dünya Pamuk İthalatı

Tablo 7: Dünya Lif Pamuk İthalatı (Bin Ton)

Sıra	ÜLKELER	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/19	2019/20*
1	Çin	959	1.096	1.320	2.100	1.700
2	Bangladeş	1.378	1.412	1.670	1.540	1.610
3	Vietnam	1.001	1.198	1.520	1.510	1.540
4	Pakistan	420	538	671	668	996
5	Türkiye	918	801	880	760	820
	Diğer	2.907	3.044	2.919	2.612	2.664
	Toplam	7.583	8.089	8.980	9.190	9.330

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 (*) Tahmin

Tablo 7'de ICAC verilerine göre dünyanın önemli pamuk ithalatçısı ülkeler yer almaktadır. Verilere göre 2019/20 sezonunda dünya pamuk ithalatının 9,3 milyon ton seviyelerinde olacağı ve bu dönemde dünya ithalatından en büyük payı 1,7 milyon tonluk ithalat ile Çin'in alacağı ön görülmektedir. İthalatta bu ülkeyi sırasıyla Bangladeş, Vietnam, Pakistan ve

Türkiye izlemektedir. Ülkemiz pamuk ithalatının bir önceki yıla göre % 8 artışla 820 bin ton civarında olup Türkiye dünya pamuk ithalatında 5. sırada yer almıştır. Genel itibariyle dünya ithalatının yaklaşık % 70'i ülkemizin de içinde yer aldığı bu 5 ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.2 Dünya Pamuk İhracatı

Tablo 8: Dünya Lif Pamuk İhracatı (Bin Ton)

Sıra	Ülke	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
1	ABD	1.993	3.248	3.450	3.210	3.530
2	Brezilya	939	607	910	1.450	1.740
3	Hindistan	1.258	991	1.130	800	860
4	Yunanistan	209	221	234	298	300
5	Mali	215	260	289	300	295
	Diğer	2.924	2.862	3.082	3.172	2.605
	Toplam	7.538	8.189	9.095	9.230	9.330

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 (*) Tahmin

Dünyada en çok pamuk ihracatı yapan 5 ülkenin yer aldığı Tablo 8'de görüldüğü gibi 2019/20 sezonunda dünya lif pamuk ihracatının 9,3 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmektedir. Dünya ihracatında ilk sırayı yaklaşık 3,5 milyon tonluk (% 37 pay) ihracat ile ABD almaktadır. Bu ülkeyi Brezilya, Hindistan, Yunanistan ve son yıllarda ihracatını artıran Mali izlemektedir. 2019/20 sezonunda Dünya ihracatının %72'si bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. ICAC verilerine göre Türkiye lif pamuk ihracatının 2019/20 sezonunda 79 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.

3.3 Türkiye Pamuk Dış Ticareti

Ülkemizde yıllar itibariyle pamuk ekim alanlarında görülen azalış ve özellikle tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak tüketimdeki artış sonucu tüketim ihtiyacı yerli üretim ile karşılanamadığından pamuk ithalat miktarı artmış ve geçmişte net pamuk ihracatçısı olan Türkiye 1990'lı yıllarla birlikte net pamuk ithalatçısı ülkelere birisi olmuştur.

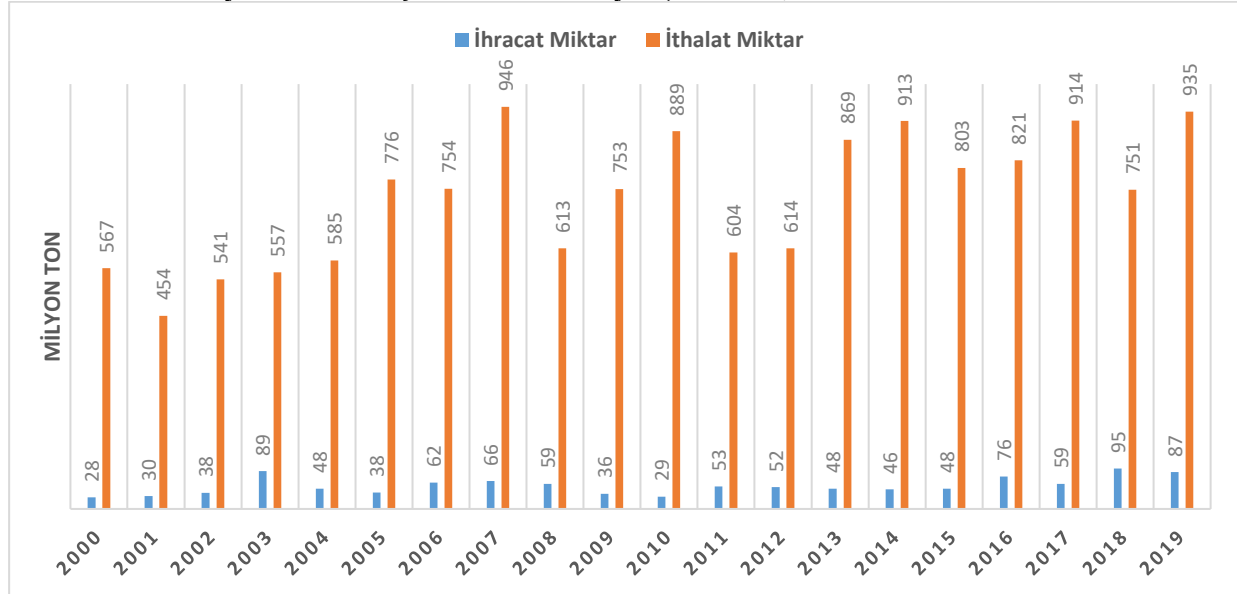
Tablo 9: Son 5 Yılda Türkiye Lif Pamuk İhracat ve İthalatı

Yıl	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer
	(Bin Ton)	(Milyon \$)	(Bin Ton)	(Milyon \$)
2015	48	76	803	1.233
2016	76	124	821	1.238
2017	59	115	914	1.676
2018	95	178	751	1.395
2019	87	152	935	1.572
Değişim (2018-19)	-8%	-15%	25%	13%

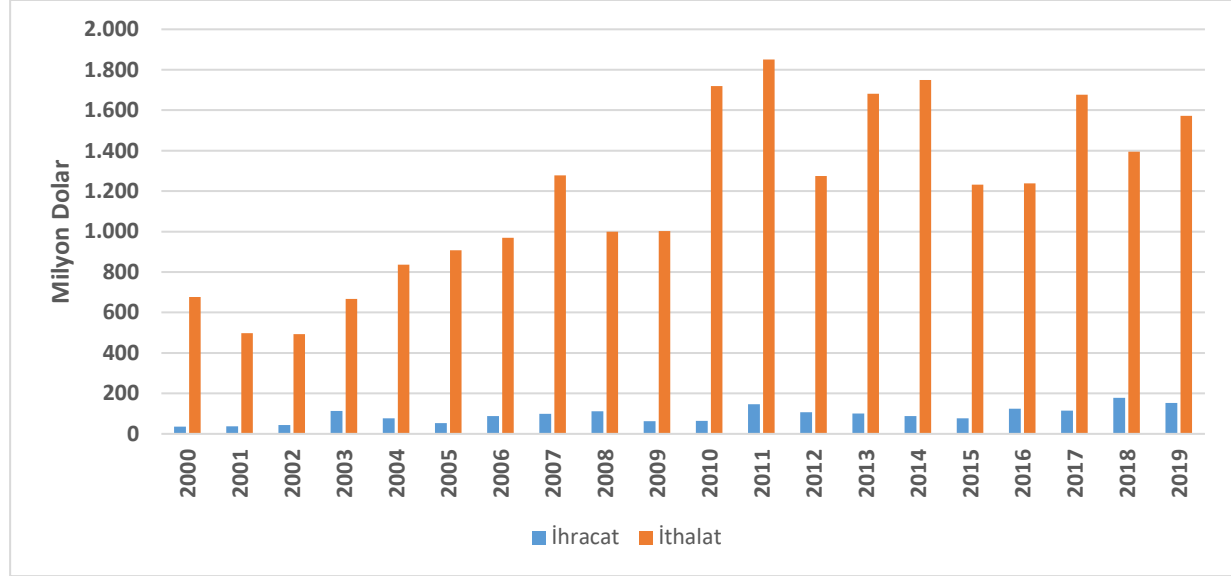
Kaynak: TÜİK

Not: Rakamlar yıllık bazda olduğundan ICAC verilerinden farklı olabilmektedir.

Tablo 9’da son 5 yıl içinde miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat rakamları yer almaktadır. TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri göre 520100 Pamuk (kardesiz, taranmamış) kaleminde 2019 yılında ülkemizden 152 milyon dolar değerinde, 87 bin ton lif pamuk ihracatı yapılırken 1,5 milyar dolar değerinde 935 bin tonluk ithalat yapılmıştır. 2019 yılında ihracat bir önceki yıla göre değer bazında %8 azalmış, ithalat ise % 13 artmıştır.

Grafik 4: Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Grafik 5: Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Milyon Dolar)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat seyrinin yer aldığı Grafik 4 ve 5'te görüldüğü gibi ihracatta 2000 yılından bu yana ciddi bir değişiklik olmamış, ithalat ise dalgalı olarak artan bir seyir izlemiştir. 2000-2019 arası ülkemiz lif pamuk ihracatı değer bazında 37-178 milyon dolar arasında değişirken, ithalat 500 milyon-1,8 milyar dolar arasında değişmiştir.

Ülkemiz pamuk dış ticareti miktar bazında 2007 yılında, değer bazında ise 2011 yılında zirve yapmıştır. Dünya pamuk fiyatlarının seyrine ve ülkemizin artan pamuk tüketimine bağlı olarak pamuk ithalatımız zaman zaman 1,5 milyar doların üzerine çıkmaktadır.

Tablo 10: 2019 Yılında Türkiye İhracatının Ünelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülke adı	İhracat Dolar	Pay
1	Pakistan	19.577.327	12,8%
2	İtalya	15.628.807	10,2%
3	Mersin Serbest Bölgesi	13.549.047	8,9%
4	Kayseri Serbest Bölgesi	11.908.124	7,8%
5	Bangladeş	11.296.772	7,4%
6	Almanya	10.696.064	7,0%
7	Rusya Federasyonu	9.344.609	6,1%
8	Polonya	7.670.653	5,0%
9	Endonezya	6.768.710	4,4%
10	Yunanistan	5.818.667	3,8%
	Diğer	40.593.957	26,6%
	Toplam	152.852.737	100,0%

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

2019 yılında Türkiye'nin 152 milyon dolarlık pamuk ihracatının % 13'ü Pakistan'a gerçekleştirilmiştir. Bu ülkeyi sırasıyla İtalya ve Bangladeş izlemiştir. Geçmiş yıllarda pamuk ihracatımızın büyük bölümü Avrupa ülkelerine yapılırken, son yıllarda Doğu Asya ülkelerinin ihracatımızdaki payı dikkat çekmektedir.

Tablo 11: 2019 yılında Türkiye İthalatının Ükelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülke adı	İthalat Dolar	Pay
1	ABD	676.342.445	43,0%
2	Yunanistan	287.314.330	18,3%
3	Brezilya	231.215.724	14,7%
4	Azerbaycan	121.733.366	7,7%
5	Meksika	46.811.810	3,0%
6	Türkmenistan	38.020.566	2,4%
7	Tacikistan	30.766.824	2,0%
8	Arjantin	26.293.486	1,7%
9	Kırgızistan	16.490.076	1,0%
10	Burkina Faso	16.050.558	1,0%
	Diğer	81.687.405	5,2%
	Toplam	1.572.726.590	100,0%

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Tabloda görüldüğü gibi 2019 yılında Türkiye'nin 1,5 milyar doları aşan pamuk ithalatında ilk sırayı % 43 payla ABD almaktadır. Uzun yıllardır olduğu gibi ithalatta ülke tercihimiz değişmemiş, ithalatın % 75'lik kısmı ABD, Brezilya ve Yunanistan'ın oluşturduğu 3 ülkeden yapılmıştır. Bu ülkeleri Azerbaycan, Meksika ve Türkmenistan takip etmektedir. ABD'den yapılan pamuk ithalatında GSM kredileri oldukça etkili olmaktadır.

4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU

Tablo 12: Pamuk Stok Durumu (Bin Ton)

Ülkeler	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/19	2019/20*
Çin	14.118	12.650	10.630	8.570	8.880
ABD	795	827	600	940	1.080
Diğer	8.046	6.832	7.250	9.200	8.370
Toplam	22.959	20.309	18.480	18.710	18.330

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Mart 2020 (*) Tahmin

Özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren artış eğilimine giren dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin yaşandığı 2008/09 dönemine kadar artmaya devam etmiştir. 2009/10 döneminde krizin etkilerinin azalmasıyla hareketlenen pamuk ticareti, bu dönemdeki zayıf üretimden dolayı stoklardan karşılanmış, stoklardaki bu azalma eğilimi pamuk fiyatlarında yukarı doğru bir hareketlenmeyi beraberinde getirmiştir.

Ancak bu dönemden sonra dünya pamuk stokları tekrar ve hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde yaşanan artışlar, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları (tüketici ülkelerin kota koymaları ve rekabet), uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler dünya pamuk stoklarının yükselmesine neden olmuştur. Neticede ortaya çıkan ve pamuk fiyatlarını olumsuz yönde etkileyen yüksek pamuk stokları günümüzde dünya pamuk sektörünün en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir.

Dünya pamuk stoklarının yarısını Çin elinde bulundurmaktadır. 2019/20 sezonu başlangıç stoklarının bir önceki yıla göre hafif azalışla 18,3 milyon ton seviyelerinde olduğu tahmin edilmektedir.

5. PAMUK FİYATLARI

5.1 Maliyet Ve Üretici Fiyatları

Türkiye’de pamuk ticareti 1990’lardan bu yana tam olarak serbest ticaret piyasasına göre işlemektedir. İhracatta ve ithalatta herhangi bir vergi ya da kısıtlama bulunmamaktadır. Bu nedenle pamuk fiyatları da ulusal ve uluslararası piyasalardaki arz talep dengesine göre oluşmakta, fiyatlar üzerinde herhangi bir devlet müdahalesi bulunmamaktadır.

Ülkemiz pamuk üretiminde yüksek girdi maliyeti, üreticinin rekabet gücünü olumsuz etkileyen temel faktörlerden biridir. Pamukta girdi/ürün fiyatı paritesi girdiler aleyhine artmasının yanı sıra sübvansiyonlu ithalatın da etkisi ile “ortalama iç piyasa fiyatı” maliyeti karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle devlet destekleri ile aradaki fark dengelenmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde pamuk üretim maliyeti İzmir Ticaret Borsası verilerine göre aşağıdaki gibidir.

Tablo 13: Yıllar İtibariyle Kütlü Pamuk Maliyetleri (TL/Kg)

Yıl	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Maliyet (TL/Kg)	1,088	1,254	1,71	1,71	1,82	1,96	2,1	2,34	3,55	4,07

Kaynak: Ulusal Pamuk Konseyi

Ülkemizde kütlü pamuk üretim maliyeti iklim, çevre koşulları, bakım ve toplama yönetmelerindeki farklılıklara göre değişmekle birlikte, Ulusal Pamuk Konseyi (UPK) koordinasyonunda yapılan üretim maliyeti tespit çalışmasına göre, 2019 yılında kütlü pamuk üretim maliyetinin (Türkiye ortalaması) bir önceki yıla göre %15 artarak 4,07 TL/Kg olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öte yandan, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tarım sektörü üretici fiyat endeksi hesaplamalarında kullanılan ülkemiz kütlü pamuk üretici fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14: Türkiye’de Kütlü Pamuk Üretici Fiyatları (TL/Kg)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ocak	1,58	1,97	1,33	1,26	1,58	1,22	1,66	2,05	2,42	2,87
Şubat	1,58	2,13	1,36	1,27	1,58	1,18	1,63	2,07	2,41	2,80
Mart	1,69	2,11	1,3	1,28	1,55	1,18	1,58	2,03	2,41	2,66
Nisan	1,72	1,98	1,17	1,26	1,5	1,19	1,55	1,90	2,23	2,58
Mayıs	1,82	1,96	1,16	1,23	1,5	1,12	1,58	1,90	2,23	2,37
Haziran	1,88	1,94	1,17	1,25	1,51	1,13	1,58	1,90	2,23	2,36
Temmuz	1,94	1,93	1,18	1,24	1,51	1,13	1,58	1,88	2,22	2,37
Ağustos	1,92	1,92	1,16	1,24	1,51	1,13	1,58	1,83	2,23	2,36
Eylül	1,93	1,89	1,16	1,3	1,47	1,49	1,76	2,22	2,32	2,64
Ekim	2,04	1,66	1,29	1,61	1,36	1,65	1,88	2,45	2,44	2,99
Kasım	2,43	1,56	1,29	1,63	1,3	1,69	1,96	2,46	2,56	3,20
Aralık	2,43	1,39	1,29	1,61	1,24	1,7	2,02	2,48	2,90	3,19

Kaynak: TÜİK

5.2 Birliklerin Alım Fiyatları

Ülkemizde pamuk fiyatları, 1960’larda planlı kalkınma dönemiyle başlayıp 1994 yılına kadar süren Devlet destekleme alımlarının yapıldığı dönemde Devlet tarafından belirlenmiştir. Pamuk Destekleme Fiyatları 1986/87 döneminde beş aşamalı olarak tespit edilmiş, daha sonra tek aşamada tespit edilmeye başlanmıştır.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, Devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir. 2000 yılında yürürlüğe giren 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri hakkında Kanunla özerk hale gelen bu kooperatif ve birlikler serbest piyasa kurallarına uygun olarak ürün alımların devam etmektedirler.

Ticaret Borsaları ve Tablo 15’te görülen Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince tespit edilen fiyatlardan yapılan kütlü pamuk alım fiyatları; dünya fiyatları, borsa fiyatları, ihracat fiyatları ve enflasyon dikkate alınarak, maliyet fiyatlarına üretici karı eklenerek Çukurova, Ege, Antalya Bölge ve yörelerinde farklı olarak belirlenmektedir. 2019/20 sezonunda Tariş Pamuk Birliği tarafından 3,90 TL/Kg, Çukobirlik tarafından 3,55 TL/Kg, Antbirlik tarafından ise 3,80 TL/Kg fiyat açıklaması yapılmıştır.

Tablo 15: Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri'nce Uygulanan Pamuk Alım Miktar ve Fiyatları

YILLAR	TARIŞ PAMUK BİRLİĞİ		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)
2001/02	257.161	0,68	153.309	0,565	28.514	0,680
2002/03	306.532	0,80	122.812	0,655	31.463	0,800
2003/04	249.390	1,01	64.963	0,900	27.960	1,000
2004/05	272.270	0,90	117.075	0,830	15.564	0,900
2005/06	160.428	0,830	74.777	0,740	10.047	0,950
2006/07	166.109	0,920	87.030	0,840	11.579	1,000
2007/08	117.470	1,000	82.707	0,830	10.101	1,110
2008/09	92.261	0,980	65.257	0,820	8.734	1,430
2009/10	28.855	1,018	8.773	0,880	10.017	1,540
2010/11	51.565	2,220	12.249	1,530	21.785	1,920
2011/12	43.800	1,440	35.941	1,590	28.247	1,510
2012/13	11.800	1,49	22.047	1,39	23.628	1,60
2013/14	22.812	1,90	20.590	1,77	17.998	2,05
2014/15	37.149	1,44	25.340	1,45	20.526	1,60
2015/16	23.291	1,85	16.351	1,81	18.156	2,36
2016/17	39.505	2,45	21.233	1,91	17.000	2,50
2017/18	52.997	2,96	27.495	2,65	19.935	2,70
2018/19	61.677	3,90	35.029	3,76	18.342	3,80
2019/20	74.041	3,90	25.366	3,55	16.142	3,80

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

5.3 Borsa Fiyatları

2019 yılında İzmir Ticaret Borsasında oluşan 41 renk ve 31 renk ortalama mahliç pamuk fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda verilmiştir. İçinde bulunduğumuz sezonda ülkemiz pamuk fiyatları, kurun seyrine bağlı olarak zaman zaman 11 TL/KG'nin üzerine çıksa da genel olarak bir önceki yıl fiyatlarına yakın seyretmiştir. 2020 yılının ilk aylarında pamuk fiyatlarında bir miktar artış görülmüş olup 10,50 TL/Kg seviyelerinde seyretmektedir.

Tablo 16: İzmir Ticaret Borsası Lif Pamuk Fiyatları (Aylık Ortalama TL/Kg)

AYLAR	31 Renk	41 Renk
Oca.19	-	9,50
Şub.19	-	9,75
Mar.19	-	10,70
Nis.19	-	11,10
May.19	-	11,37
Haz.19	-	10,74
Tem.19	-	10,28
Ağu.19	-	9,33
Eyl.19	8,95	8,82
Eki.19	9,80	9,40
Kas.19	-	9,53
Ara.19	10,30	9,75

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası (*) Pamuk kapanış fiyatlarının ortalaması olarak alınmıştır.

Pamuk piyasalarında gerek üretici gerekse de sanayici açısından en önemli sorun fiyat oluşumudur. Tekstil ve konfeksiyon sanayi uluslararası ticaret ortamında giderek güçlenen rekabetçi ortamda dünya fiyatlarından girdi temin etmek istemektedir. Aynı şekilde üretici de pamuğunu dünya fiyatlarından satmak istemektedir. İzmir Ticaret Borsası'nda oluşturulan vadeli işlemler piyasası bu amaca yönelik olarak kurulmuştur. Ülkemizde spot pamuk fiyatlarının düzenli olarak oluştuğu tek borsa İzmir Ticaret Borsası'dır. İzmir Ticaret Borsası pamuk korbeyinde her gün pamuk arz ve talebi piyasa koşullarında karşı karşıya gelmekte ve güncel piyasa fiyatı belirlenmektedir. Her iş günü saat 12:20 ile 12:30 arasındaki 10 dakikalık zaman diliminde pamuk korbeyinde sesli teklif-kabul yöntemiyle (open-outcry) yapılan alım satımlarda cari piyasa fiyatı oluşmakta ve kamuoyuna ilan edilmektedir.

Vadeli işlem piyasalarının Türkiye'de finans piyasalarını, kredi mekanizmasını, üretim ve dış ticaret faaliyetlerini tamamlayıcı bir yapı göstereceği tartışma götürmez bir gerçektir. Vadeli işlemler piyasasının genel fayda fonksiyonu şu şekilde özetlenebilir:

Pamuk fiyatlarının uluslararası piyasa şartları içerisinde gerçekçi bir şekilde oluşması sağlanacaktır. Piyasaların işleyişindeki kolaylık ve hız pamuk fiyatlarında daha iyi bir istikrar temin edecektir. Pamuk vadeli işlemler borsası, piyasada ürün arzının kesikli, ancak talebinin sürekli olmasından doğan yapısal sorunları ve dengesizlikleri gidererek devletin destekleme ihtiyacına bağlı olarak üstlendiği mali yükü azaltacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sanayicileri ise pamuk fiyatlarındaki çift yönlü hareketlenmelerden doğan fiyat riskini finans kesimine aktararak, risklerini dengeleme olanağına kavuşabileceklerdir. Aynı zamanda, üreticiler uzun vadeli satış ve üretim bağlantıları yapma imkanı bulacaklardır. Sanayici borsadan aldığı fiyat sinyallerini değerlendirerek istikrarlı fiyat üzerinden girdi temin edebilecek, borsada oluşan fiyatlara bakarak üretim maliyetlerini ve satış fiyatını gerçekçi bir şekilde planlayıp, dış ve iç piyasaya karşı yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilecektir.

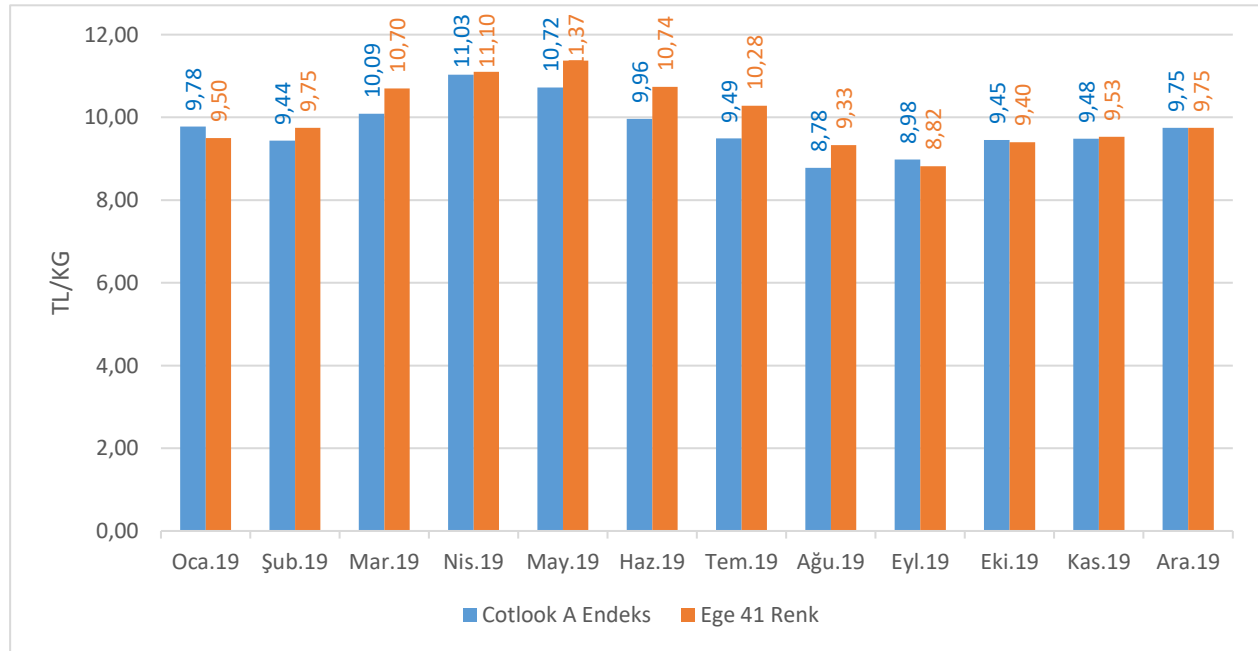
5.4 Dünyada ve Türkiye'de Pamuk Fiyatları

Pamuk dış piyasa fiyatlarının oluşmasında en önemli etken, dünya pamuk üretimini elinde bulunduran ülkelerin (Çin, ABD gibi) üretim miktarları ile stoklarıdır. Pamuğun yanı sıra yün, tiftik, sentetik iplik gibi dokuma sanayine yönelik diğer liflerin üretim miktar ve fiyatları ile doların diğer ülke paraları karşısındaki değeri de pamuk fiyatları için önemli rol oynamaktadır.

Tablo 17: Cotton Outlook A Endeksi

AYLAR	Cotlook A Endeks	
	TL/Kg	\$/Kg
Oca.19	9,78	1,82
Şub.19	9,44	1,79
Mar.19	10,09	1,85
Nis.19	11,03	1,92
May.19	10,72	1,77
Haz.19	9,96	1,71
Tem.19	9,49	1,67
Ağu.19	8,78	1,56
Eyl.19	8,98	1,57
Eki.19	9,45	1,63
Kas.19	9,48	1,65
Ara.19	9,75	1,67

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

Grafik 6: Dünyada ve Türkiye’de Lif Pamuk Fiyatları

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

Tablo 17 ve Grafik 6’da dünyada ve Türkiye’de lif pamuk fiyatlarının seyri yer almaktadır. 2000’li yılların başında rekor seviyede bir düşüş yaşadından sonra, takip eden sezonlarda dalgalı bir seyir izleyen pamuk fiyatları, 2010/11 sezonunda pamuk fiyatları tarihi zirvelerine çıkmıştır. 2016/17 ve 2017/18 sezonunda dünya pamuk fiyatları, Çin’in elinde bulundurduğu stokların azalması ve dünya tüketiminin üretimi aşması nedeniyle yüksek seyretmiştir. 2018/19 sezonunda

ise fiyatlar yıl ortasında 2,12 \$/Kg seviyelerine kadar çıksa da yılsonunda 1,90 \$/Kg bandına gerilemiştir.

Mevcut durumda dünya pamuk üretim ve tüketim durumu, dünya pamuk ticaretinde yaşanan gelişmeler, riskler ve tehditler (özellikle Çin ve ABD arasında yaşanan ticaret savaşları) ve stok politikaları pamuk fiyatlarında etkili olmaya devam etmektedir. 2019 yılında dünya pamuk fiyatları zaman zaman 1,92 \$/Kg'a çıksa da genel olarak önceki yıllara göre düşük bir seyir izlemiştir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de pamuk fiyatlarının Cotlook A Endeks ile paralel seyir izlediği görülmektedir. Lif pamuk fiyatları 2019 yılını 1,67 \$/Kg (9,75 TL/Kg - ege pamuğu 41 renk) seviyelerinde kapatmıştır.

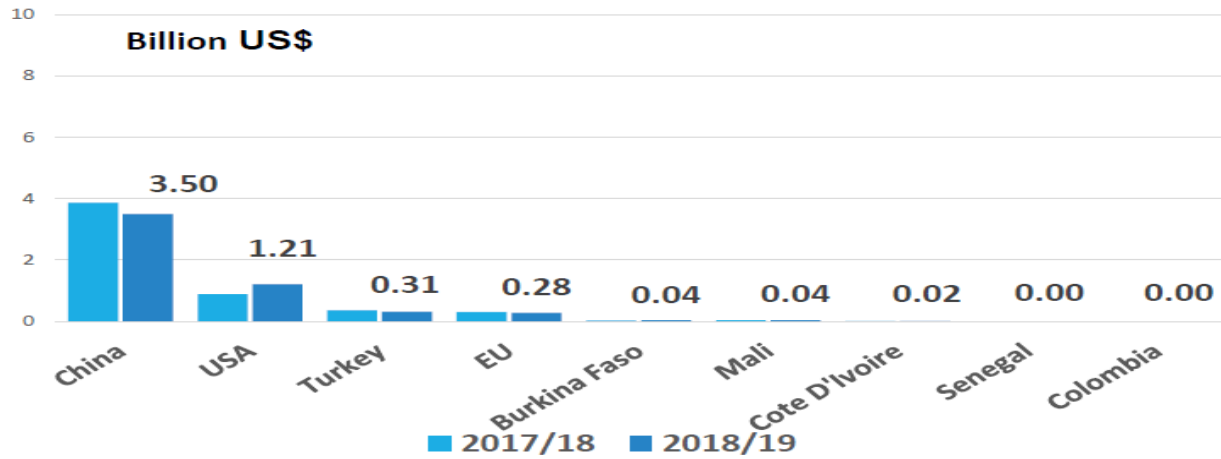
6. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

6.1 Dünyada Pamuk Destekleme Politikaları

Pamuk önemi nedeniyle dünyada üretici ülkeler tarafından özel olarak desteklenen bir ürün olup ICAC verilerine göre son yıllarda devlet desteklemeleri yüksek seviyelere ulaşmıştır. Pamuk üretimi hükümetlerce; fiyat desteği, doğrudan gelir desteği, gümrük önlemleri ve sigorta destekleri gibi pek çok farklı araçla desteklenmektedir.

2018/19 sezonunda 10 üretici ülke tarafından pamuğa verilen doğrudan destekler bir önceki yıla göre (5,5 milyar dolar) hafif bir düşüşle 5,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 7 Pamuğa Verilen Doğrudan Destekler

Kaynak: ICAC

Grafik 6'da görüldüğü gibi 2018/19 sezonu verilerine göre dünyada pamuğa en çok doğrudan destek veren ülke 3,50 milyar dolarlık destek ile Çin olurken, 1,2 milyar dolarlık destek ile ABD ikinci sırada yer almıştır. Türkiye'nin 2018/19 sezonunda fark ödemesi desteği kapsamında pamuk için verdiği destek tutarı sertifikalı tohum kullananlara 0,80 kr/Kg (0,14

dolar), toplam destek miktarı ise 314 milyon dolar olmuştur. Bu rakamla Türkiye ilgili dönemde pamuğa en çok doğrudan destek veren 3. ülke olmuştur.

Öte yandan dünya pamuk politikalarında doğrudan desteklerin dışında başka destek uygulamaları da bulunmaktadır. Pamuk fiyatları ile destek miktarları arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır. Fiyatların düşük seyrettiği dönemlerde üretici ülkeler destek mekanizmalarını devreye sokmaktadır.

Dünya’da pamuk üretiminin doğrudan gelir desteği ve gümrük koruması ile desteklenme oranı, 1997/98 -2007/08 yılları arasında ortalama % 55 iken 2008/09 sezonunda % 83, 2014/15 ve 2015/16 sezonunda ortalama %75 olmuştur. Söz konusu rakam 2016/17 ve 2018/19 sezonlarında ortalama % 49 olarak gerçekleşmiştir.

6.2 TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Türkiye’de pamuk destekleme politikaları, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ana hedefleri belirtilen bir çerçeve içinde, yeterli üretim seviyesi ve üretimin olumsuz koşullardan daha az etkilenmesinin sağlanması, ihracatın geliştirilmesi, kendine yeterlilik oranının yükseltilmesi amaçları doğrultusunda belirlenmektedir.

Piyasa ekonomisinin sağlıklı olarak işlediği birçok ülkede tarım önemli ölçüde desteklenmektedir. Ancak, destekleme yöntemleri farklılık göstermektedir. Stratejik öneme sahip tarım ürünlerinin desteklenmesi kaçınılmazdır. Gerek tarım sektörü gerekse tekstil ve hazır giyim sektörü için stratejik ürün konumunda olan pamuğun desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Pamukta destekleme politikaları belirlenirken, bir yanda üreticinin artan maliyetlerini karşılayabilecek ve üretimini sürdürmeye teşvik edecek bir gelir sağlanması hedeflenirken, diğer yanda dünya pamuk fiyatları ile rekabet edebilecek bir fiyat seviyesinin oluşması temin edilmelidir. Bugün ABD ve Avrupa Birliği’nde uygulanan yöntemin temel farkı ödeme sistemidir. Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecinde, dünya piyasalarında özellikle de sübvansé edilmiş pamuklarla rekabet edebilmesi, pamuk üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kaliteli pamuk üretiminin artırılabilmesi için pamuk üretimi desteklenmelidir.

6.2.1 Bugüne Kadar Uygulanan Destekler

Fiyatlar ve Alımlar Yoluyla Destekleme

Ticaret Bakanlığı görev ve yetki alanında yer alan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri değişen ekonomik şartlar karşısında 1963-1994 yılları arasında tarımsal destekleme politikası aracı olarak destekleme alımlarıyla görevlendirilmiştir.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir.

2000 yılında başlatılan Tarımsal Reform kapsamında önemli bir adım atılarak Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4572 Sayılı Kanunla tarım satış kooperatif ve birliklerinin yeniden yapılandırılması süreci başlatılarak bu yapılandırmaya ilişkin çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuştur. Birliklerin 01.05.2000 yılı öncesi borçları kamuca terkin edilerek silinmiştir. Ayrıca birliklerin aşırı istihdam yükünden kurtarılması amacıyla çıkarılan personelin kıdem tazminatları karşılanmıştır. Bu tarihten sonra da birlik alımlarının 2007/08 dönemine kadar DFİF kredisi vasıtasıyla desteklenmelerine devam edilmiştir. Bu tarihten sonra birlikler tarafından Devlete geri ödenemeyen ve faiz yükü ile ciddi rakamlara ulaşan DFİF borçları, 2013 yılında 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikle yeniden yapılandırılarak faizin büyük kısmı silinmiş ve kalan kısmının 15 yıl vadede ödenmesine imkan sağlanmıştır. Bu kapsamda birlikler tarafından kamuya her yıl ödeme yapılmaktadır.

İhracat Desteği ve İthalatta Korumalar

Ülkemiz, taraf olduğu DTÖ Tarım Anlaşması ile belirlenen çerçeve içerisinde ithalata getirilen önlemlerle üreticiler korunmaktadır. Ancak, pamuk ithalatında koruma önlemi bulunmamaktadır. Ayrıca, pamuk AB-Gümrük Birliği Anlaşması kapsamında sanayi ürünü olarak işlem görmekte olup, AB ile Türkiye arasında serbest dolaşıma tabidir ve herhangi bir gümrük vergisi ile korunmamaktadır.

Geçmiş yıllarda ülkemizde pamuk ihracatını veya ithalatını destekleyen ya da kısıtlayan tedbirler alınmıştır. 1995 yılında pamuk ihracatına 60 Cent/Kg, daha sonra da 12 Cent/Kg tutarında DFİF kesintisi uygulaması getirilmiştir. Ayrıca pamuk ihracatında kota sistemi de uygulanmış, ancak 1996 yılında pamuk ihracatında kesinti ve kota uygulamasından vazgeçilmiştir.

Türkiye, anti dumping ve anti sübvansiyon soruşturmaları yanında AB ve ABD tarafından miktar kısıtlamalarına maruz kalmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasında uluslararası ticarete korumacılığın kaldırılması ve tarife kotaları konması yönünde hüküm yer almaktadır. Bu kapsamda, baz alınan yılda % 10 olan tarife oranının üst sınırı 2004 yılında % 6'ya düşmüştür.

Doğrudan Gelir Desteği

2001 yılında 4 il ve 7 ilçede Pilot Proje kapsamında başlatılan Doğrudan Gelir Desteği sistemi 2002 yılında ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Ödemeler ekilen alan baz alınarak yapılmaktadır. Bu uygulama ürün bazında farklılık taşımamakla birlikte, doğrudan çiftçi gelirini artırmaya yönelik bir ödeme olarak, dolaylı açıdan pamuk üreticisi de bu kapsamda yapılan ödemelerden yararlanmaktadır. Söz konusu destek 2008 yılı itibariyle kaldırılmıştır.

6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler

Pamuk üreticilerine prim ödenmesine ilişkin ilk uygulama 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na yürütülmüştür. Bu kapsamda, 1993 yılı kütlü pamuk üreticilerine 3.000 TL/Kg prim ödenmiştir. 1998 yılında tekrar başlatılan sistem günümüze kadar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.

1998/99 sezonundan itibaren pamukta prim sistemi tekrar uygulanmaya başlanmış, üreticilere belirli belgeler karşılığında belirlenen miktarda prim ödemesi yapılmıştır. Ayrıca, 2001 yılından itibaren sertifikalı tohumluk kullanmak suretiyle kütlü pamuk üretimi yapan ve bu durumu belgelendiren üreticilere, prim miktarına ek olarak verilecek prim miktarının % 10'u, 2004 yılından beri de % 20'si oranında sertifika farkı ödenmektedir. 2012 yılı itibariyle yalnızca yurt içerisinde üretilip sertifikalandırılan tohumları kullanan üreticilere destek verilmeye başlanmıştır.

2006 yılında yürürlüğe giren Tarım Kanununda, tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi ve tarım sektöründeki refah düzeyinin yükseltilmesi amaçları doğrultusunda kullanılacak destekleme araçları; doğrudan gelir desteği, fark ödemesi desteği, telafi edici ödemeler, hayvancılık destekleri, tarım sigortası ödemeleri, kırsal kalkınma destekleri, çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri ve diğer destekleme ödemeleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Fark ödemesi destekleri bu kanun kapsamında verilmeye devam etmiş, ayrıca çeşitli ürünler için diğer destekleme ödemeleri kapsamında mazot ve gübre desteği verilmeye başlanmıştır. Pamuk da bu ürünler arasında yer almakta olup ilk olarak 2003 yılında verilen mazot desteği ile 2005 yılından ilk kez verilen gübre desteği 2007 yılından itibaren düzenli olarak devam etmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" geliştirilmiş olup, 2011 yılından itibaren fark ödemeleri Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli fark ödemesi desteği şeklinde devam etmektedir. 2012 yılı ürünü

pamuk üreticilerine TUIK ilçe verimleri esas alınarak fark ödemesi gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 13 havzada pamuk üretimi fark ödemesi desteği kapsamına alınmıştır. Bu havzalar; Güney Marmara Havzası, Kıyı Ege Havzası, Kaz Dağları Havzası, İç Ege Havzası, Gediz Havzası, Karacadağ Havzası, Zap Havzası, Gap Havzası, Batı Gap Havzası, Doğu Akdeniz Havzası, Kıyı Akdeniz Havzası, Ege Yayla Havzası ve Fırat Havzası şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 18: Yıllar İtibariyle Kg Başına Prim Miktar ve Toplam Destekleme Bedelleri

YILLAR	Fark Ödemesi Desteği (TL/Kg)	Mazot Desteği (TL/DA)	Gübre Desteği (TL/DA)
2001	0.070 +%10 Sertifika farkı = 0.077	-	-
2002	0.085+ % 10 Sertifika farkı = 0.0935	-	-
2003	0.090 + %10 Sertifika farkı = 0.099	3,9	-
2004	0.19 + %20 Sertifika farkı = 0.228	-	-
2005	0.267 + %20 Sertifika farkı = 0.320	4,5	3,0
2006	0.290 + %20 Sertifika farkı = 0.348	-	-
2007	0.290 + %20 Sertifika Farkı = 0.348	5,4	3,0
2008	0.270+%20 Sertifika farkı = 0,324	5,4	5,4
2009	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,4	5,5
2010	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,5	5,5
2011	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	6,0	6,0
2012	Sertifikalı = 0.46	6,4	6,3
2013	Sertifikalı = 0.50	7,0	7,0
2014	Sertifikalı = 0.55	7,5	7,5
2015	Sertifikalı = 0,65	7,9	8,25
2016	Sertifikalı = 0,75	11 (mazot ve gübre desteği)	
2017	Sertifikalı = 0,80	40 (mazot ve gübre desteği)	
2018	Sertifikalı = 0,80	44 (mazot ve gübre desteği)	
2019	Sertifikalı = 0,80	66 (mazot ve gübre desteği)	

Kaynak: Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararlar

2019 yılında pamuk üreticilerine verilecek olan fark ödemesi desteği 0,80 TL/kg'da kalırken, mazot ve gübre desteği 66 TL/Dekara çıkarılmış olup son yıllarda alan bazlı desteklerde ciddi bir artış görülmektedir.

7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

7.1 Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)

Dünya pamuk sektörünü bir araya getiren en etkin ve köklü kuruluş “Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)”dir. ICAC 1939 yılında Washington DC (ABD)'de kurulmuştur. Ulusal hükümetlere dünyada sağlıklı bir pamuk ekonomisi oluşturulmasında yardımcı olmak için kurulmuş olan Komite, uluslararası düzeyde pamuk konusuna dikkat çekmek, pamuk konusunda bilgi üretmek ve ortak işbirliği sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. ICAC'ın fonksiyonları:

- 1- Dünya pamuk üretimi, tüketimi, ticareti ve stokları konusunda istatistikler derlemek ve yayınlamak,
- 2- Dünya pamuk piyasasının yapısında meydana gelen değişimlere dikkat çekmek,
- 3- Pamuk ve pamuklu tekstil konusunda teknik bilgi alışverişine aracılık etmek,
- 4- Pamuk sorunlarının tartışılmasında objektif bir platform oluşturmak,
- 5- Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar nezdinde uluslararası pamuk endüstrisini temsil etmektir.

Pamuk üreten, tüketen ve ticaretini yapan ülkelerin uluslararası kuruluşu niteliğinde olan ICAC'ın, başlıca organlarını Genel Kurul, Yönetim Komitesi ve Sekreteryaya oluşturmaktadır. Yıllara göre değişmekle birlikte mevcut durumda, 30 devlet ve bunun dışında bazı uluslararası kuruluşlar ICAC'a üye bulunmaktadır. Türkiye ICAC'a 1947 yılında üye olmuştur. Genel kurul toplantıları başta olmak üzere, bütün faaliyetlerde aktif olarak yer alan ülkemizin, örgüt nezdinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Bugüne kadar 76 defa yapılan ICAC Genel Kurullarına ülkemiz, 1957 yılında 16'ncı, 1991 yılında 51'inci ve 2007 yılında 66'ncı Genel Kurul olmak üzere üç defa ev sahipliği yapmıştır.

Her yıl ayrı bir üye ülkede gerçekleştirilen ve ICAC'ın en yetkili organı olan Genel Kurulda; kuruluşun bir yıllık faaliyetlerinin değerlendirilmesi, bütçe denetimi, gelecek dönem faaliyetleri, dünya pamuk piyasasındaki gelişmeler, pamuk üretim ve tüketimindeki eğilimler, pamuk piyasasını etkileyecek hususlarda ortak kararlara ulaşılması gibi konular görüşülerek karara bağlanmaktadır. Genel Kurul toplantıları 5 gün sürmekte olup, toplantılar; açılış, açık oturumlar, resmi oturumlar ve paralel oturumlardan oluşmaktadır.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) 78. Genel Kurulu, 02 – 05 Aralık 2019 tarihleri arasında Avustralya Brisbane kentinde düzenlenmiş olup ülkemiz 78. Genel Kurulda, Ticaret Bakanlığı başkanlığında pamuk sektörü ile ilgisi bulunan kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir heyetle temsil edilmiştir.

Söz konusu toplantıda, Dünya pamuk sektörüyle ilgili önemli gelişmeler değerlendirilmiş pamuk sektörünün geleceğini ilgilendiren küresel mega eğilimler belirlenmiş, iklim değişikliği, jeopolitik gerçeklikler ve tüketici tercihleri başta olmak üzere tarımı şekillendirecek bu eğilimlere uyabilmek için değişim ve sürekli yenilenmeye ihtiyaç olacağı vurgulanmış, pamuk üretim maliyetleri, toprak sağlığı ve zararlılarla mücadele konularında önemli değerlendirmeler yapılmıştır.

7.2 Dünya Ticaret Örgütü Politikaları

Pamukta uluslararası ölçekte işbirliği çalışmaları yapan bir diğer kuruluş ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür. Uruguay müzakereleri sonucunda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), kurumsal bir yapıya kavuşturularak 01.01.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ Kuruluş Anlaşması, ülkemizde 25 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Örgütün en yüksek karar alma organı Bakanlar Konferansı'dır. DTÖ'deki kararların önemli bir çoğunluğu üye ülkelerin tümünün katılımıyla, iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansında veya ülkelerin Cenevre'de bulunan misyonlarında görevli olan ve düzenli olarak Genel Konsey'de bir araya gelen resmi temsilcileri (diplomatları) tarafından "konsensüs" esasına göre alınmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ve Tarım Anlaşması'nın tarım sektörü için getirdiği liberasyon düzenlemelerine rağmen, ülkelerin kendi üreticilerine vermiş oldukları destekler arasındaki ciddi farklılıklar ortadan kalkmamıştır. Süreç, gelişmiş ülkeler lehine ve gelişmekte olan ülkelerin aleyhine işlemiştir. DTÖ Tarım Anlaşmasının, dünya tarım ürünleri ticaretinde adil ve serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı bir sistem oluşturma hedeflerine henüz ulaşamamıştır.

15-19 Aralık 2015'te ülkemizin de temsil edildiği, Kenya'nın Başkenti Nairobi'de gerçekleştirilen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 10. Bakanlar Konferansı, tarım ürünleri ticaretinde eşitsizliklere yol açan sübvansiyonların kaldırılması yönünde alınan kararla sonuçlanmıştır. Bu kapsamda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Konferansı'nda varılan anlaşmaya göre; adil olmayan bir şekilde dağıtılan tarım sübvansiyonları ve tarım ihracatını destekleyen diğer uygulamalar, gelişmiş ülkeler tarafından hemen, gelişmekte olan ülkeler tarafından ise 2018 yılı sonuna kadar sonlandırılacaktır. Pamuk sübvansiyonlarının kaldırılması da bu kararın kapsamında bulunmaktadır.

Son olarak 10-13 Aralık 2017 tarihleri arasında Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te gerçekleşen DTÖ 11. Bakanlar Konferansında bu hususa ilişkin ilave bir sonuç ortaya çıkmamıştır.

7.3 İyi Pamuk Uygulamaları (Better Cotton Initiative)

Dünyada pamuk alanında son yıllarda yaşanan bir diğer uluslararası gelişme iyi pamuk uygulamaları (Better Cotton Initiative) olmuştur. Better Cotton Initiative (BCI); üreticiden perakendeciye kadar birçok farklı paydaşın bir araya gelip, ortak hareket ederek pamuk üretiminin olumsuz çevresel ve sosyal etkilerini azaltmayı ve sektörün geleceğini daha güvenli hale getirmeyi hedefleyen çok paydaşlı, uluslararası bir inisiyatif olarak tanımlanabilir. Küresel pamuk üretimini, pamuk üreticileri için, içinde yetiştiği çevre için ve sektörün geleceği için daha iyi hale getirme misyonu ile 2009 yılında Cenevre'de kurulmuştur. BCI'nin amacı, Better Cotton'un sürdürülebilir, genel geçer bir emtia olarak geliştirilmesi yoluyla dünya çapındaki pamuk üretimini dönüştürmektir. Son yıllarda ürünlerinde hammadde olarak pamuk kullanan uluslararası markalar, üretilen pamuğun bu şekilde üretilmiş olmasına dikkat etmekte, üretim yaptırdığı ülkeleri bu yönde zorlamaktadır.

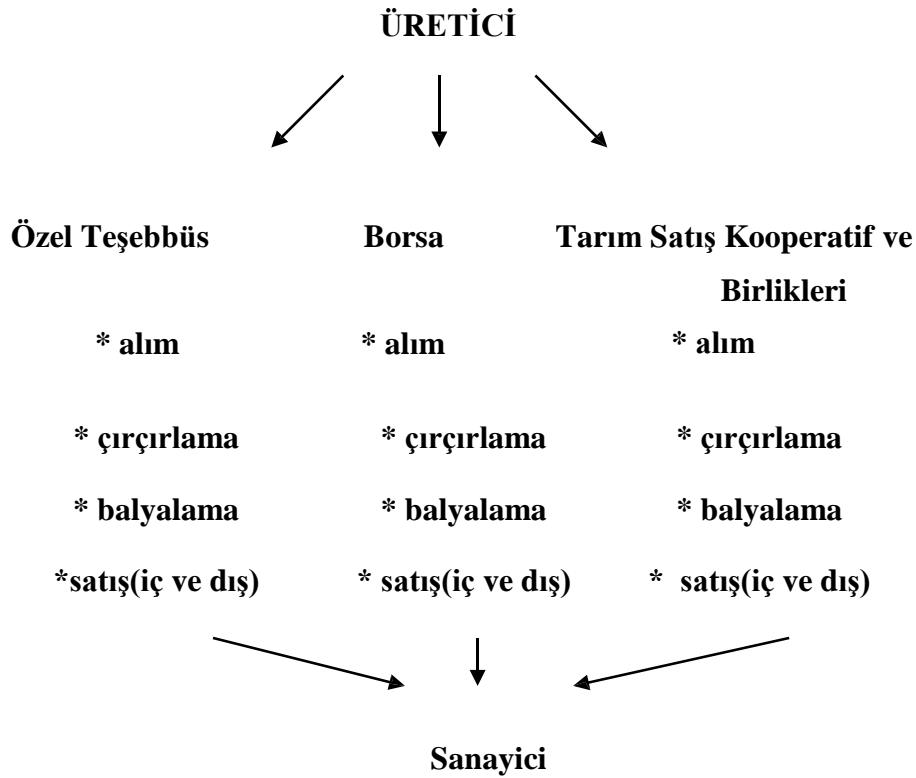
2016 yılı itibariye 5 kıtada 20 ülkede üretilen Better Cotton dünya pamuk üretiminin %16'sını kapsamaktadır. 2020 hedefi dünya pamuk üretiminin %30'unu kapsamak ve 5 milyon çiftçiye ulaşmaktır. Ülkemizde de bu alanda son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Better Cotton Initiative ile Türkiye pamuk ve tekstil sektörünün önde gelen kurumlarının öncülüğünde 2011 yılında başlatılan görüşmeler sonucu 2013 yılında İyi Pamuk Uygulamaları Derneği (IPUD) kurulmuştur. IPUD, "Better Cotton" asgari üretim kriterlerinin temel konuları olan toprak ve ürün sağlığı, pamukta entegre mücadele yöntemleri, yasal zirai ilaç kullanımı, zirai ilaçların doğru, bilinçli ve gerekli miktarda kullanımı, su kullanımının optimizasyonu, temiz ve kaliteli lif için doğru toplama yöntemleri, işçi sağlığı güvenliği ve örgütlenmesi, çocuk işçiliğinin önlenmesi gibi konularda üreticileri bilinçlendirilmeye ve yönlendirmeye çalışmaktadır. Ülkemizde ilk olarak 2013 yılında uygulanan better cotton kapsamında elde edilen pamuk üretimi her yıl artış göstermektedir. IPUD verilerine göre, 2019 yılında İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Adana, Kahramanmaraş, Hatay, Şanlıurfa ve Diyarbakır illerinde 25 bin hektar alanda 962 çiftçi ile 135 bin ton better cotton kütlü pamuk üretimi yapılmıştır.

8. TÜRKİYE'DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI

8.1 Pamukta Pazarlama

Dünyada pazarlama faaliyetleri; borsalar, üretici birlikleri, kooperatifler, özel teşebbüs ve firmalar kanalıyla yürütülmektedir. Pamuğun sanayi ürünü olması nedeniyle ana mekanizmalarca alınan ham ürün ön işlemlerden geçtikten sonra fazla aracı kanal olmaksızın sanayiciye ulaşmaktadır. Tedarik zincirindeki aktörlerin sayısı işlenmiş ürünün nihai tüketiciye ulaşmaya kadar geçen süreçte artmaktadır.

Türkiye'de üretilen pamuğun tamamına yakını pazarlanmakta olup pamuk, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ve özel sektörde satın alınmakta, ihtiyaçlar doğrultusunda depolanmakta ya da borsalarda işlem görerek sanayiciye ulaşmaktadır.

Pamuk üretim-tüketim zincirinde birçok aşamadan geçmekte olup, nihai tüketiciye ulaşmaya kadar pazarlama ağı uzun süreçte tamamlanmaktadır. Ancak, pamuğun hammadde olarak kullanılmak üzere sanayiciye ulaşmasıyla başlangıç süreci tamamlanmaktadır. İşlenen ve üretilen pamuklu tekstil ürünleri üretim sonrası pazarlama kanalları ile nihai tüketiciye ulaşmaktadır.

8.2 Tarım Satış Kooperatifleri Ve Birlikleri

Kooperatifler ortaklarına, alınan ürünün işlenmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi, ürünün satışı, piyasanın düzenlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi, ihracatta aracılıkların kaldırılarak

karlılığın artırılması, üretim aşamasında ucuz girdi sağlanması gibi konularda hizmet vermektedir. Bu konuda İzmir’de Tariş Pamuk Birliği, Adana’da Çukobirlik, Antalya’da Antbirlik ve bu birliklere bağlı kooperatifler faaliyet göstermektedir.

Daha önce de değinildiği gibi, mevcut durumda tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin ciddi sorunları bulunmaktadır. Söz konusu Birlikler arasında 2000 yılı sonrası yeniden yapılandırma sürecinde, işletme giderlerini azaltarak önemli tasarruflar sağlayanlar olmakla birlikte, geri kalan birçok kooperatif ve birlik için alınan mali tedbirlere rağmen, işletme sermayelerinde yeterlilik sağlanamamış olup dış finansmana bağımlılıkları devam etmektedir.

Sonuç olarak, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’de pamuk alımı ve pazarlamasında faaliyet gösteren birliklerin sektördeki payları oldukça gerilemiştir. Tariş Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik’in pamuk alımındaki payları 1998 yılında % 25 civarında iken, düşük faizli kredi imkanlarının sona ermesinden itibaren giderek azalmıştır. Birliklerin 2018/19 sezonundaki kütlü pamuk rekoltesi içindeki alım payları % 4,7 civarında gerçekleşmiş iken 2019/20 sezonunda bu rakamın % 5,8 seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. Birliklerin düşük faizli finansman imkanı bulabilmesi halinde bu oranda ciddi artışlar olacağı öngörülmektedir.

Öte yandan birliklerin faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki alım paylarındaki etkinlikleri ise sürmektedir. Örneğin Antbirlik Antalya’da üretilen pamuğun yaklaşık %75’ini alıp değerlendirmekte ve piyasaya arz etmektedir.

Tablo 19: Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Kütlü Pamuk Alım Miktar ve Payları

ÜRETİM DÖNEMİ	TARIŞ PAMUK		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)
1997/98	170.137	8,3	64.420	3,1	42.742	2,1
1998/99	272.201	12,2	208.532	9,4	55.011	2,5
1999/00	247.825	10,8	138.950	6	51.959	2,3
2000/01	194.648	8,6	123.638	5,5	35.682	1,6
2001/02	257.161	10,9	153.309	6,5	28.514	1,2
2002/03	306.532	12,1	122.812	4,8	31.497	1,2
2003/04	249.390	10,9	64.963	2,8	27.960	1,2
2004/05	272.270	11,4	117.075	4,9	15.564	0,7
2005/06	160.428	7,2	74.777	3,3	10.047	0,4
2006/07	166.109	6,5	87.030	3,4	11.579	0,5
2007/08	117.470	5,1	82.707	3,6	10.101	0,4
2008/09	92.259	5,1	65.252	3,6	9.010	0,5
2009/10	28.842	1,7	8.773	0,5	10.531	0,6
2010/11	51.565	2,4	12.250	0,6	21.650	1,0
2011/12	43.800	1,7	35.941	1,4	28.247	1,1

2012/13	8.900	0,4	17.700	0,8	16.390	0,7
2013/14	22.812	1	20.590	1,0	17.998	0,9
2014/15	37.149	1,6	25.340	1,1	20.526	0,9
2015/16	23.295	1,1	16.351	0,8	18.156	0,9
2016/17	39.505	1,4	21.233	1,1	17.000	0,8
2017/18	52.977	2,2	27.495	1,1	19.928	0,8
2018/19	61.677	2,5	35.029	1,5	18.342	0,7
2019/20	74.041	3,4	25.366	1,7	16.142	0,7

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

8.3 Pamukta Lisanslı Depoculuk

Lisanslı depoculuk, uzun süreli depolanabilen ve standardize edilebilen pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, hububat, baklagiller, yağlı tohumlar gibi tarım ürünlerinin ticaretine yönelik bir sistemdir.

Lisanslı depoculuk sisteminde; tarım ürünlerinin sınıf ve kaliteleri yetkili sınıflandırıcı olarak isimlendirilen laboratuvarlarca belirlenmekte, ardından, modern altyapıya sahip lisanslı depolarda depolanmakta ve bu ürünlerin ticareti ürünün mülkiyetini temsilen lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetleri vasıtasıyla; Ticaret Bakanlığınca yetkilendirilen ticaret borsalarında yapılmaktadır.

Ülkemizin pamuk alanındaki ilk lisanslı depoculuk şirketi olan Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. (ELİDAŞ), İzmir Ticaret Borsasının öncülüğünde, ticaret borsaları, banka ve finans kuruluşları ve pamuk konusunda önde gelen diğer kuruluşların aralarında yer aldığı toplam 19 ortak tarafından 13/1/2011 tarihinde kurulmuştur. Kuruluşun ardından ELİDAŞ, 15 Bin Ton kapasiteli depolarının ve diğer tesislerinin inşaatını tamamlayarak faaliyet izni (lisans) almak üzere müracaat etmiştir. Öte yandan, İzmir Ticaret Borsası da ürün senetlerinin alım satımı konusunda yetkilendirilme talebinde bulunmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda gerekli şartları taşıdığı anlaşılan ELİDAŞ'a 26/2/2013 tarihinde ilgili Bakanlık (Ticaret Bakanlığı) tarafından lisans verilmiş olup, İzmir Ticaret Borsası da ürün ihtisas borsası faaliyete geçinceye kadar ürün senetleri konusunda 21/2/2013 tarihinde yetkilendirilmiştir. ELİDAŞ ülkemizin ilk pamuk lisanslı deposu olmasının yanı sıra elektronik ürün senedi uygulamasının hayata geçtiği ilk lisanslı depo işletmesi olması bakımından da büyük önem arz etmektedir. Elektronik ürün senedi uygulaması ELİDAŞ ve İzmir Ticaret Borsası nezdinde 22/03/2013 tarihinde başlatılmıştır. Elektronik ürün senetlerinin alım satım işlemleri İzmir Ticaret Borsası Elektronik Platformunda (İZBEP) gerçekleştirilmektedir.

Öte yandan 2014/6849 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve "Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilen Tarımsal Ürünler İçin Kira Destekleme Ödemesi Yapılması

Hakkında Tebliğ” kapsamında, lisanslı depolarda muhafaza edilen pamuk dahil olmak üzere belirlenen birçok ürün için kira destekleme ödemesi yapılmaktadır.

Bu kapsamda pamuk için lisanslı depo kira ücretinin aylık ton başına 7 TL’sinin Devletçe karşılanması uygulamasına 2014 yılından bu yana devam edilmektedir. Ayrıca üreticilerin ürünlerini lisanslı depolara getirebilmeleri ve ürünlerini daha uzun süre lisanslı depolarda depolayabilmeleri için vergisel avantaj ve düşük faizli kredi imkanı gibi ek destek mekanizmaları devreye sokulmuştur.

Diğer taraftan 2018 yılında yürürlüğe giren 2017/11093 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile üreticilerin ürünlerini lisanslı depolara getirebilmeleri ve ürünlerini daha uzun süre lisanslı depolarda depolayabilmeleri için yeni bir destek mekanizması hayata geçirilmiş ve ürünlerini lisanslı depolarda depolayan üreticiler ile Kararda sayılan üretici örgütlerinin, lisanslı depo işletmelerine ödeyeceği depo kira ücretinin tamamının devlet tarafından karşılanması, ürünlerin lisanslı depoya konulmasından önce yetkili sınıflandırıcılarca yapılacak analizlere ilişkin analiz ücretinin devletçe ödenmesi ve ürününü lisanslı depoya getiren üreticilere ve üretici birliklerine ton başına 25 TL nakliye desteği sağlanması uygulaması başlatılmıştır.

Son olarak 1843 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile önümüzdeki 5 yıl için lisanslı depo destekleri düzenlenmiş olup belirli sınırlar dahilinde ilave kira desteği ile nakliye ve analiz destekleri uygulamasına devam edilmektedir.

9. TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ

Türk tekstil sanayi, sağladığı katma değer ile tekstil ihracatının ülke ekonomisine kazandırdığı döviz miktarı ve emek yoğun işgücü olması nedeniyle yaratılan istihdam hacmi ile vazgeçilemez bir sektördür. Ülkemizin lokomotif sektörü olan tekstil sanayimizin stratejik ham maddesi ise pamuktur.

2019 yılında Türkiye’den 17,7 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılmıştır. Aynı dönemde tekstil ve hammaddeleri ihracatı ise 9,9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2019 yılında hazır giyim ihracatının genel ihracat içindeki payı yaklaşık % 9,8, tekstil ve hammaddeleri ihracatının genel ihracat içindeki payı % 5,5 olmak üzere iki grubun toplam ihracat içerisindeki payı yaklaşık % 15,3 olmuştur.

Tablo 20: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Genel İhracat İçerisindeki Payı

YIL	Türkiye İhracatı (Milyon \$)	Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)	Tekstil ve Hammaddeleri (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)
2010	113.883	14.205	12,5	6.352	5,6
2011	134.906	15.648	11,6	7.707	5,7
2012	152.560	15.753	10,3	7.749	5,1
2013	151.812	17.158	11,3	8.370	5,5
2014	157.610	18.484	11,7	8.535	5,4
2015	143.934	16.954	11,8	9.843	6,8
2016	142.529	16.956	11,9	9.825	6,9
2017	156.992	17.031	10,8%	10.108	6,4%
2018	167.920	17.642	10,5%	10.509	6,3%
2019	180.848	17.700	9,8%	9.922	5,5%

Kaynak: İTKİB

Mevcut veriler dikkate alındığında tekstil sektörü; ulaştığı ihracat rakamı, istihdam kapasitesi ve GSMH içindeki payı ile ülkemizin sanayileşmesinin ve küresel pazarlarda varlığının önemli bir parçasıdır. Ülkemiz ekonomisi açısından bu denli önemli olan tekstil ve hazır giyim sektörünün, üretim zincirinin en altında pamuk üretimi vardır. Sektörün bugünlere gelmesinde ülkemizin önemli miktarda ve kalitede pamuk üretmesinin büyük payı vardır. Dünyada üretilen pamuğun çok büyük bir kısmı yine pamuk üreten ülkelerde tüketildiğinden ve ülkemiz önemli oranlarda sektörün pamuk ihtiyacını ithalat yolu ile karşıladığı için artan pamuk fiyatlarına bağlı olarak sektördeki rakiplerimiz karşısında rekabet dezavantajları yaşama tehlikesi söz konusudur.

Türkiye’de üretilen hazır giyim ürünlerinin büyük bir kısmını pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sektör üretiminin yaklaşık % 65’i ihraç edilmektedir. Yine, ihraç edilen ürünlerin yaklaşık %80’ini pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sonuç olarak ülkemiz için üretimde istihdamda ve ihracatta çok önemli bir yer işgal eden sektörün başarılarının devamı için, ülkemiz pamuk üretiminin artırılmasının önemi kritik seviyededir.

10. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR

1. Ülkemizde pamuk üretiminde son yıllarda bir ivmelenme görülmekle birlikte üretim ihtiyacı karşılama konusunda halen yetersizdir. Ülkemizde özellikle 1990'lı yıllardan sonra tekstil sektörünün gelişimine paralel olarak pamuk tüketimi hızlı bir artış eğilimi göstermiş ancak üretimde aynı artış hızı yakalanamamıştır. Bunun aksine sınırlı orandaki üretim artışı verim artışına bağlı olarak gerçekleşmiş, ekim alanları son birkaç yıldaki ivmelenme dışında daralma göstermiştir. 2019/20 sezonunda lif pamuk üretiminin tüketimi karşılama oranı, özellikle verim kaybına bağlı üretim azalışı nedeniyle % 50 seviyelerinde olmuştur.
2. Ülkemizde lif pamuk üretiminin tüketimi karşılayamaması, yüksek miktarlarda pamuk ithalatı yapılmasına neden olmaktadır. Türkiye dünyanın en büyük pamuk tüketicisi ve ithalatçı ülkeleri arasında yer almaktadır. Özellikle dünya pamuk fiyatlarının yüksek olduğu yıllarda pamuk ihtiyacımızı karşılamamanın maliyeti de yüksek olmaktadır. Son yıllarda pamuk ithalatımız 800-900 bin ton civarında olmaktadır.
3. Türk pamuğunun üretiminde maliyet sorunu vardır. Pamuk üretiminde ülkemiz verimliliği oldukça yüksek olmasına rağmen, girdi fiyatlarının artışı üretimi azaltmakta, sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Başta mazot olmak üzere girdi fiyatları, küçük işletme yapısının getirdiği sorunlar, işçilik giderleri, tarıma yönelik mal ve hizmetlere uygulanan vergi oranları üretici için önemli maliyet unsurlarıdır ülkemizde pamuk üretiminde önemli ölçüde destekleme primi verilmekle birlikte yüksek maliyetlerden dolayı desteklerin etkinliği azalmaktadır.
4. Pamuk piyasası, dünyada en fazla ve değişik müdahalelere maruz kalan piyasalardan biridir. Müdahaleler hem pamuk arzına hem de pamuk talebine yapılmaktadır. Özellikle ABD ve Çin'in stratejik davranışlarının belirgin bir etkileyciliği ve belirleyiciliği bulunmaktadır. Bunlara bağlı olarak pamukta dış ticaret ve kur politikalarından kaynaklanan sorunlar Türkiye'yi ciddi şekilde etkilemektedir. Bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük, desteklemelerin yüksek olması pamuk fiyatlarında uzun bir periyod süresince düşüşe neden olmuştur. Sonuç olarak bu ülkelerin uyguladığı politikalar (sübvansiyonlu ithalat-ABD GSM kredileri) Türkiye'de yerli üretimi tehdit etmektedir.
5. Türkiye'de üretici örgütlerinin zayıflaması pamuk üretiminin azalışı ve istikrarsızlığının önemli bir nedenidir. Pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan ve Tariş Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in pamuk piyasasındaki ağırlıkları finansman imkanlarında yaşanan sorunlardan dolayı azalmıştır.
6. Pamukta standardizasyon ve kalite kontrolü ile kirlilik (kontaminasyon) halen önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu sorunların devam etmesi pamuklarımızın iç ve dış piyasa değerini düşürmekte ve ithal pamukların tercih edilmesine neden olmaktadır.
7. Ülkemizde pamuk alanlarında ortalama 70 dekar düzeyindeki küçük ve çok parçalı arazi yapısı, pamuk üretiminin ekonomik işletme yapısına dönüşümünü engellemektedir. Yüksek verim ve kaliteye rağmen küçük ölçek yapısı maliyet dezavantajına neden olmaktadır.

8. Pamuğun tarla aşamasında tarım ürünü, işlenmesi açısından sanayi ürünü olarak değerlendirilmesi ve pazarlama yönü gibi çok boyutlu yapısı, pamukla ilgili bütüncül politika üretiminde sorunlara yol açmaktadır.
9. Dünya pamuk stokları sorunu, önümüzdeki süreçte pamuk sektörünü en çok etkileyecek hususlardan biri olmaya devam etmektedir. Uzun yıllardır artış eğiliminde olan dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin ardından tekrar bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde geçtiğimiz sezonlarda yaşanan arz fazlası dönemi, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları, uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler, çoğunluğunu Çin'in elinde bulundurduğu ciddi bir stok birikimine neden olmuştur. Son dönemde bu stoklarda bir azalma görülse de genel olarak bir stok sorunu bulunmaktadır.

11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Ülkemizde pamuk üretim ve tüketiminin ekonomideki stratejik yeri ve önemi dikkate alınarak, pamuk üretimi tüketimi karşılayacak bir seviyeye getirmek hedeflenmeli, buna göre politikalar geliştirilmelidir. Özellikle yüksek verim ve kalitede üretim yapılabilen bölgelerde ekim alanlarının artırılması sağlanmalıdır. Pamuk üretimi, sadece tarımsal üretim olarak değil; ülkemizde en büyük ihracatı gerçekleştiren ve en büyük istihdam yükünü çeken sektör olarak tekstil sektörüne hammadde temini bağlamında; “ülkemiz için stratejik bir ürün/üretim” olarak benimsenmelidir. Son dönemde bu konuda yapılan girişimler ve pamuk desteklerinde yaşanan artışlar bu anlamda önemli adımlar olmuştur ve devamı getirilmelidir.
2. Ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,5 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir. Bu nedenle ithalat maliyeti yüksek ve yıllara göre değişken olan pamuğun ülke içinde yeterli seviyede, ihtiyaca uygun ve kaliteli olarak üretimi artırılmalıdır.
3. Türk pamuğunun yüksek maliyet sorununun çözülmesi ve bu yolla üretimin artırılması ve dünya fiyatlarıyla rekabet edilebilmesi için pamuk politikaları yeniden değerlendirilmelidir. Pamuk destekleme primlerinin tespitinde rakip ülke koşulları ve dünya fiyatları göz önüne alınmalıdır. Ülkemizde pamuk üreticilerine verilen doğrudan destekler (fark ödemesi desteği) yüksek seviyelere ulaşmıştır. Özellikle de alan bazlı desteklerde (mazot ve gübre desteği) son dönemde yeni bir model uygulanarak ciddi miktarda artırım sağlanmış, söz konusu artışın ekim alanları ve üretimin artması şeklinde yansımaları görülmektedir. Bununla birlikte ülkemizde desteklerin üretimle ilişkilendirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi, desteklerin üretim maliyetini düşürücü tedbirlerle desteklenmesi gerekmektedir. Gübre, mazot, tarımsal sulamada kullanılan elektrik gibi tarımsal girdi fiyatlarının düşürülmesi, girdiler üzerindeki KDV gibi vergilerin makul bir seviyeye çekilmesi gibi tedbirler Türk pamuğunun dünya koşullarında rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlayabilecektir.

4. Pamukta havza bazlı destekleme modelinin etkin bir şekilde takibi ve uygulanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda pamuk üretiminde daha çok verim ve kaliteye sahip olan alanlarda ekimin artırılması için çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır. Bu durum ülke içinde milli gelir artışı, istihdam artışı, dış ticaret açığının olumlu yönde etkilenmesi ve yerli sanayi için hızlı hammadde tedariki gibi birçok husus için büyük önem taşımaktadır. Son dönemde pamuk desteklerinde görülen artışların devamı bu anlamda önem arz etmektedir.
5. ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar karşısında yerli üretimin korunması için uygun dış ticaret araçları kullanılmalıdır. Bu bağlamda 2014 yılında ABD menşeli pamuk ithalatına yönelik başlatılan ve İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin 2016/7 sayılı Tebliğ ile tamamlanan dumping soruşturması sonucunda, dumping nedeniyle yerli üretimin ve üreticinin zarara uğradığının tespit edilmesi üzerine ABD menşeli pamuk ithalatından kaynaklanan zararı ortadan kaldıracak bir önlem uygulanması (CIF bedelin yüzde 3'ü oranında dumping karşı kesin önlem uygulaması) olumlu bir gelişme olmuştur.
6. Pamukta kirliliğin önüne geçilmeli, kaliteli üretim artırılmalı, lisanslı depoculuk sistemi yaygınlaştırılmalı ve tek balya standardizasyonuna geçilmelidir. Standardizasyon sisteminde Pamuk balyalarından alınan örnekler yüksek kapasiteli gelişmiş HVI (High Volume Instrument) sistemi ile teçhiz edilmelidir. HVI sınıflandırma sistemi geleneksel eksper derecesi ve elyaf uzunluğu, mukavemeti, elyaf tecanüsü, micronaire, çepel ve renk gibi elyaf özelliklerinin alet ile ölçülmüş sonuçlarını içermektedir. Bu şekilde balyanın gerek borsada parasal kıymet takdirinde gerekse iplik olma, dokuma ve boyama gibi işlemlerde sınıflandırılması ve değerlendirilmesi kolaylıkla yapılmaktadır. Destekleme sisteminde kaliteyi artıracak, tek balya standardizasyonuna geçişi teşvik edecek uygulamalara yer verilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir.
7. Pamuk üretim ve pazarlama yapısının güçlendirilmesi ve istikrarlı hale getirilmesi için pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan Tarış Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in idari ve mali yapılarının düzeltilmesine yönelik olarak son dönemde yapılan yasal düzenlemelere ek olarak birlikler için sürdürülebilir rasyonel bir finansman modeli geliştirilmeli, kooperatif ve birliklerin pamuk sektöründeki etkinlikleri artırılmalıdır. Birliklerin sektördeki rolü arttıkça pamuk piyasalarında istikrarın da artışı sağlanacaktır.
8. Pamuğun ülke içi üretiminin tüketimi karşılayacak seviyeye gelene kadar, ithalatın daha düşük bedellerle gerçekleştirilmesi için alternatiflerin değerlendirilmesi, göz önüne alınması gereken bir husustur. Türkiye'nin yıllar itibariyle yarısından fazlası ABD'den yapılan pamuk ithalatının, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi olan pamuk üreticisi ülkelere doğru kaydırılabilmesi, Türkiye'nin daha ucuz hammadde temin etmesini sağlayacak önemli bir girişim olarak gündeme alınmalıdır. Bu nedenle İİT üyesi ülkelerle pamuk ticaretinin artırılması ve bunun için Türk tekstil sanayicisinin tercih ettiği pamuk standartlarını söz konusu ülkelerde sağlayacak plan ve projelerin bu ülkelerle karşılıklı olarak hayata geçirilmesi, hatta daha ileri gidilerek bu ülkeler ile Türkiye arasında, İslam Kalkınma Bankası üzerinden kullanılacak krediler vasıtasıyla, ABD ile Türkiye arasında var olan ticaret

sistemine (sübvansiyonlu ithalat- GSM Kredileri) benzer bir yapı oluşturulması, Türkiye'nin pamuk ile ilgili hedefleri arasında olmalıdır.

9. Üretimin tüketimi karşılayacak seviyeye getirilmesi hedefine paralel olarak, yerli sanayicinin yerli hammadde kullanımının desteklenmesi, yurt içindeki pamuk fiyatlarını da olumlu etkileyecek ve ithalatın azaltılması sağlayabilecek adımlar arasında sayılabilir.
10. Tarım arazilerinin toplulaştırılması, makineli hasada geçişin tamamlanması ve tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile diğer üretici örgütlerinin, makineli hasat konusunda üreticiye öncülük etmesi ve gerekli makine ve ekipmanı sağlaması önem taşımaktadır. Birliklerin bünyesinde makine parklarının kurulması ve bu yönde birliklerin desteklenmesi, sorunun giderilmesinde önemli bir yol olabilir.
11. Pamukta destekleme prim ve politikaların, son dönemde olduğu gibi üreticiler tarafından ekim yapılmadan önce açıklanması ve ödemelerinin de aynı dönemde yapılması, hatta desteklerin çok yıllık olarak belirlenmesi üretimde önceden belirlilik, istikrar ve üretimi teşvik açısından önem arz etmektedir.
12. GDO'suz Türk pamuğu imajı tüm sektör paydaşlarınca benimsenmeli ve üretimde better cotton uygulamaları dikkate alınmalıdır. Bunun yanında özellikle gelişmiş ülkelerde organik pamuktan yapılan tekstil ürünlerinin tercih edilmesi sebebiyle, organik pamuk üretimi teşvik edilmeli ve artırılmalıdır.
13. Pamuğun genel durumunun, tekstil sektörü (iplikçi, dokumacı, konfeksiyoncu, modacı) üretici, tüccar, çırçırıcı, pamuk yağı üreticisi, ihracatçı, ithalatçı, tüketici gibi geniş bir kesimi ilgilendirmesi sebebiyle, pamuk sektörüyle ilgili politikaların oluşturulması ve sorunların çözümü konusuna bütünsel yaklaşımlarda bulunma kapasitesi geliştirilmelidir.
14. Pamuk rekolte tahmin çalışmaları ulusal düzeyde uydu kontrollü olarak tamamen bilimsel yollarla yapılmalı ve üretim sezonu sonunda yıllık rekolte değerleri açıklanmalıdır.